

duha

3 | 2023

Informace o knihách a knihovnách

VÍCEZDROJOVÉ FINANCOVÁNÍ
KNIHOVEN

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
Více zdrojové financování knihoven – <i>Michal Fojtík</i>	3
Kde na to vzít? Financování vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit vsetínské knihovny – <i>Kateřina Janošková</i>	5
Více zdrojové financování kyjovské knihovny – <i>Michaela Moudrá</i>	9
Inspirace, podněty, náměty	
Svět komiksu – literární beseda pro ZŠ – <i>Jana Vaculíková</i>	11
Mediální gramotnost pro seniory – <i>Kamila Plisková</i>	13
Knihovníci doporučují knihovníkům – <i>Jana Maloňová, Lenka Dostálová, Hana Hanáčková, Vlasta Žáčková, Jindra Soudková</i>	15
Proměny českého knihovnictví	
Rozhovor s Hanou Matulovou z Místní knihovny Kořenec – <i>Jan Lidmila</i>	17
Veřejné knihovny	
Právní poradna: Děti v knihovně – <i>Soňa Dresslerová</i>	20
Unikátní kulturně-vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci – Červený kostel – <i>Michaela Heloňová</i>	22
Knihovny ve světle statistik za rok 2022 – <i>Monika Kratochvílová</i>	25
Soutěž Vesnice roku 2023 v Jihomoravském kraji – <i>Magda Švejcarová</i>	28
Konference, akce	
Seminář MZK o rozvoji komunitních knihoven – <i>Barbora Buchtová</i>	29
Knihovnický tábor Knihovny Kroměřížska – <i>Kamila Žikmundová</i>	32
Knihovníci knihovníkům – Inspirace z knihoven V. – <i>Jitka Burešová</i>	33
Literární soutěž Vyškovský cedník již po šestnácté – <i>Sylva Cidlinská</i>	35
Informace pro knihovny	
Program Erasmus+ nabízí příležitosti i pro vzdělávání knihovnic a knihovníků – <i>Veronika Sellner</i>	36
Přístupnost knihoven v roce 2023 a jak na ni – <i>Helena Hubatková Selucká</i>	37
Cena MARK vstoupila do svého 14. ročníku s novinkami – <i>Libuše Nivnická</i>	39
Spolupráce Městské knihovny Znojmo se Stadtbücherei Mediathek Retz – <i>Tereza Večeřová</i>	41
Z činnosti MZK	
Cyklus Použijvej MoZeK potřetí – <i>Richard Guniš</i>	43
Poznej MZK s Amosem – <i>Kristýna Juránková</i>	44
1. ročník KnihKvízu – <i>Anna Mrázová</i>	45
Podzimní Oči Brna: Eduard Lendl – <i>Věra Böhmová</i>	46
Knihovnické osobnosti	
Zaměstnanci Vědecké knihovny v Olomouci v bázi Slovník českých knihovníků – <i>Aleš Brožek</i>	47
Recenze	
Umělá inteligence na rozcestí etiky: Placená práce, reflexe společnosti a udržitelnost – <i>Dominika Schrammová</i>	49
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Cesta z města do bavorských knihoven, muzeí a nakladatelství – <i>Ilona Salajková, Jana Malinová, Iveta Vašíčková</i>	51
Rozhovor	
NaZemi – rozhovor s Magdalenou Šipka – <i>Michaela Navrátilová</i>	54
Fejeton	
Přístav tisíců příběhů – <i>Galina Miklínová</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

z médií k nám stále častěji zaznívají zprávy o deficitech veřejných rozpočtů a nutnosti úsporných opatření. Je zřejmé, že tuto situaci velmi výrazně pocítí i neziskový sektor. Proto jsme se rozhodli třetí číslo Duhy věnovat problematice **vícezdrojového financování knihoven**.

Studie, články přináší přehled možností, které se knihovnám z pohledu vícezdrojového financování nabízejí. O své zkušenosti s financováním různých aktivit se s námi podělila Masarykova veřejná knihovna Vsetín a Městská knihovna Kyjov. Téma čísla se objevuje i v dalších rubrikách. Hovořili jsme o něm s Hanou Matulovou z Místní knihovny Kořenec (*Proměny českého knihovnictví*). Zavedeme Vás do Červeného kostela Vědecké knihovny v Olomouci, zrekonstruovaného z prostředků Národního plánu obnovy (*Veřejné knihovny*). Představíme Vám příležitosti vzdělávání knihovníků v rámci programu Erasmus+ (*Informace pro knihovny*) a pozveme Vás na cestu do bavorských knihoven, muzeí a nakladatelství (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*), která se díky tomuto programu uskutečnila.

Nabízíme také inspiraci v podobě cyklu lekcí mediální gramotnosti pro seniory nebo čtenářské lekce pro žáky ZŠ (*Inspirace, podněty, náměty*). Ohlížíme se za proběhlými akcemi, například za seminářem o rozvoji komunitních knihoven (*Konference, akce*) či soutěží Vesnice roku v Jihomoravském kraji i cenou MARK v regionu SKIP Velká Morava. Nezapomněli jsme ani na *rozhovor, recenzi a fejeton*. Věříme, že si z pestré nabídky čísla vyberete a přejeme Vám hodně sil pro nadcházející období.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 37 (2023), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Červený kostel po rekonstrukci,
autor fotografie: Olomoucký fotograf, archiv VKOL.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Michaela Navrátilová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

místo, kde se ve mně probouzí mé jiné já, mnišské, učenec-ké, na omezenou dobu jsem ochotný věřit, že život není tam venku, ale tady uvnitř v knihách. Do knihoven a studoven jsem dřív chodil častěji, zdaleka nejen studovat, také ukrývat se, odpočívat, pozorovat, v případě hudebních knihoven samozřejmě poslouchat. Dnes knihovny využívám pragmatičtěji, přijde mi, že se v nich trochu změnil duch: lidé před sebou mají otevřené laptopy, na kterých teče příliš mnoho konverzací, už i studovny zachvátil mentální smog.

Knihovna je...

v dnešní uspěchané digitalizované době, kdy zejména mladá generace informace čerpá převážně z jiných zdrojů, než jsou papírové knihy, pro mě synonymem oázy klidu a lidské moudrosti.

Knihovna je...

vlastně taková pokladnice, kam se ukládají knihy pro naši generaci a generace příští. Je to studnice, kde vedle sebe jsou knihy – vědomosti, zkušenosti, krásno mnoha staletí. Je možno zde potkat i knihy autorů, kteří žili před mnoha stovkami let, s těmi, co žijí dnes.

*Jan Němec
šéfredaktor literárního
měsíčníku Host*

*Sergej Movsesjan
arménský šachový velmistr*

*Jaromír Gargulák
sochař a umělecký slévač*

Vícezdrojové financování knihoven

Michal Fojtík

michal.fojtik@mlp.cz

Knihovna, stejně jako jakákoliv jiná příspěvková organizace financovaná z rozpočtu zřizovatele, pracuje s omezeným rozpočtem, který je bez ohledu na velikost nedostatečný a plný kompromisů. Chce-li se knihovna zlepšovat, inovovat a zkoušet rozvíjet nové služby, nezbyvá jí, než se poohlédnout po dalších zdrojích financování mimo příspěvek zřizovatele, který bývá tak akorát pro zajištění běžného provozu knihovny, ale již v něm nezbyvá příliš prostoru pro cokoli dalšího. V tomto článku krátce připomenu možnosti, které se především malým a středním (základním) knihovnám nabízejí z pohledu vícezdrojového financování, a uvedu několik dobrých rad, na které je dobré pamatovat, máte-li dobrý nápad a chuť zkusit ho realizovat.

Lokální zdroje a regionální dotační příležitosti

Máte tedy vymyšlený či krátce sepsaný nějaký projektový záměr, ideu, o které si myslíte, že je nosná a že by zasloužila získat finanční podporu a realizovat. Prozkoumali jste vlastní rozpočet (složený převážně z příspěvku od zřizovatele, příjmů z vlastní a vedlejší činnosti, registračních poplatků, sankčních poplatků, darů), zdali není možnost někde jinde ušetřit (není) a musíte tedy aktivně začít hledat. Prvním logickým partnerem pro jednání bude nejspíše obec/město (žádost o mimořádný účelově určený příspěvek do rozpočtu, lokální dotační řízení), případně jiná příspěvková organizace, která by mohla mít podobný záměr a chuť spolupracovat a samozřejmě podílet se i na rozpočtu. Menší dotační výzvy, vypisované obcemi, mívají různá specifika a jedním z nich může být i liknavost poskytovat dotace svým vlastním příspěvkovým organizacím nebo ne příliš vysoká maximální hranice poskytované podpory. Krajské dotace jsou každoročně zveřejňovány na stránkách daných krajů a jak se dá očekávat, podpora se velmi různí. Pokud vůbec nevíte, kde začít, zkuste to na stránkách Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven tímto rozcestníkem.

Celostátní dotační příležitosti

Potřebujete-li získat kofinancování na více méně „tradiční knihovnické“ aktivity, dotační tituly ministerstva kultury zaměřené na knihovny jsou jasnou první volbou. Jedná se především o program Veřejné informační služby knihoven – VISK, především jeho podprogram VISK3, Knihovna 21. století či Česká knihovna. V porovnání s jinými jde vcelku o jednoduché výzvy, které zvládne sepsat a podat téměř každý. Výzvy k podání projektových záměrů jsou přehledně sepsané na tradičním místě (webové stránky Ministerstva kultury ČR, přehled na stránkách Národní knihovny), podmínky se mezitím příliš nemění a máte jistotu, že hodnotitelé budou danou problematiku znát a knihovny jsou pro ně přirozenými partnery. Výsledky jsou zveřejňovány včetně názvů projektů a případně krátkých anotací. Je tedy možné zpětně projít starší úspěšné projekty a třeba se inspirovat, získat kontakty na další podobně smýšlející knihovny. Malou nevýhodou je, že soutěžíte jen jednou ročně s projekty z celé České republiky a vždy je nutná minimální spoluúčasť na rozpočtu. (A pokud máte více času pátrat, nezapomínejte i na další ministerstva, jako je třeba Ministerstvo školství - memorandum o spolupráci MKČR a MŠMT).

Dotační výzvy nadačních a komerčních subjektů

V okamžiku, kdy knihovnu chápete více jako komunitní centrum, které formuje a organizuje zajímavé aktivity v okolí, což je ambice, která je knihovnám přirozená, doporučuji projektový záměr již zpočátku psát šířeji a zaměřit se raději na „nadstandardní aktivity“. Dotační výzvy tohoto typu mají společné to, že obvykle akcentují lokální komunitu a společensky prospěšné projekty. Jednotlivé výzvy mají poměrně široce definovanou oblast zájmu a pokud do ní váš projektový záměr zapadá, máte poměrně volné ruce žádost napsat tak, jak opravdu chcete. Subjektů poskytujících podporu je opravdu mnoho, zmiňuji jen některé (ale nebojte se sami hledat další): nadace Via, nadace ČEZ, nadace České spořitelny, Drogerie DM, Nadace OSF a další.

Evropské a jiné dotační příležitosti

Samostatnou kapitolou jsou evropské dotace (v širším slova smyslu evropské podpory), administrované především různými ministerstvy (kontaktními místy). Pro knihovny jsou aktuální zejména Integrovaný regionální operační program - IROP a Národní plán obnovy - NPO. Zde již vlastně narážíme na jisté limity středních a především menších knihoven. První bariérou bývá již vlastní správné sepsání a podání žádosti, druhou pak správná administrace většinou složitě procesní fáze. V neposlední řadě dokončení (investičního) projektu v předpokládaných parametrech a zajištění udržitelnosti. Ne nadarmo se celým tématem evropských dotací zabývají a živí různé konzultační agentury. Zde se už bez významné spolupráce s vaším zřizovatelem neobejdete, a to ze spousty různých důvodů; sídlíte v budovách, které patří městu, nebo v soukromých prostorách, které jsou v pronájmu, a není možné je nějak adaptovat bez složitější spolupráce s dalšími subjekty atd. Právě město a obec jsou na administrativní zátěž připravené lépe než knihovna (byť často ne o moc více), nicméně

knihovna by měla být ten aktivní hráč, který za svým zřizovatelem přichází s konkrétní výzvou a vůlí nápad dotáhnout do realizační fáze.

Dostupnější se jeví některé výzvy vypisované Fondy EHP a Norska, program Erasmus+ (zajímá-li vás oblast vzdělávání dospělých) či Česko-německý fond budoucnosti (síťování pracovníků knihoven).

A na co také nezapomenout?

Zřizovací listina a dlouhodobá koncepce knihovny

Nebývá úplně samozřejmé, aby zaměstnanci knihovny znali zřizovací listinu instituce. Přitom je to poměrně klíčový dokument, který ovlivní spoustu dalších věcí. Proto doporučuji, jako první z kroků, přečíst si zřizovací listinu, kde máte definovaný hlavní cíl instituce knihovny, který bude jasný a zřejmý, ale také může definovat další vedlejší činnosti.

Máte-li vypracovanou dlouhodobou koncepci rozvoje knihovny, nezapomeňte na ní spolupracovat společně se zřizovatelem a zahrnout do ní i část týkající se vícezdrojového financování. O tento dokument se můžete opřít v okamžicích, kdy by třeba vaše okolí najednou nebylo až tak přátelsky nakloněno všem vašim aktivitám a nápadům.

Partneři a síťování

Hledáte-li další zdroje financování, první přirozenou cestou je oslovení zřizovatele s žádostí o mimořádné navýšení rozpočtu o účelově určené prostředky na konkrétní projekt. A právě zaměstnanci obecních/městských úřadů a členové zastupitelstva jsou klíčem k úspěchu. Proto je dobré se všemi budovat korektní vztahy a snažit se o to, být partnery nejen z pohledu fungování knihovny, ale i v dalších věcech. Často knihovny, především ty menší, nemají svou samostatnou právní subjektivitu a v tomto případě je spolupráce s obecním úřadem klíčová.

Dalšími logickými partnery pro spolupráci jsou místní spolky, obecní/městské organizace,

zájmová sdružení a neziskové organizace i komerční firmy; především takové, které mají zájem formovat své okolí. Minimálně pro konzultaci možností vícezdrojového financování lze také kontaktovat různá profesní sdružení (SDRUK, SKIP) či v rámci regionálních funkcí vaši pověřenou knihovnu.

Nepřeceňujte své zdroje a možnosti, ale nebojte se

Management žádostí a projektů ukrájuje z dalších zdrojů knihovny a vyžaduje i další odbornosti (účetní, právní). Je na vašem uvážení, jestli veškeré úsilí stojí za případnou získanou podporu, což je vlastně takový leitmotiv u všech žádostí dotačních řízení. Začínáte-li, doporučuji se zaměřit na dotační výzvy, které jsou realistické.

Nevrhát se sami do složitých projektů, ale zkusit nějaké menší projekty, kde zapojíte více lidí v rámci dobrovolnické práce a možná zjistíte, že spoluprací ve větším týmu dokážete brímkou rozložit.

Staňte se partnerem v projektu někoho jiného nebo podejte společný projekt s partnery v rámci malého konsorcia.

Chlubte se

Nebuďte skromní, prodejte své úspěchy a výsledky, pochlubte se svému zřizovateli, prezentujte se v pracovních skupinách a v místním tisku. Mluvte o úsporách, které jste zařídili svému zřizovateli jen tím, že fungujete a děláte, co děláte. Nepomůže vám to napsat žádost o grant na ministerstvo, ale ve všem ostatním ano.

Kde na to vzít? Financování vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit vsetínské knihovny

Kateřina Janošková
kjanoskova@mvk.cz

V tomto článku budu sdílet zkušenosti z Masarykovy veřejné knihovny Vsetín ohledně financování našich vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit a programů.

Vsetínská knihovna, jako příspěvková organizace města, hospodaří se dvěma základními interními rozpočty:

- s provozním příspěvkem od svého zřizovatele – Města Vsetín,
- s rozpočtem na regionální funkce knihoven okresu Vsetín – dotace Zlínského kraje,
- cca 5 – 8 % celkových ročních příjmů činí vlastní příjmy knihovny (registrační

poplatky, zpozdné, provize ze vstupenkových portálů, příjmy TIC za prodej regionálních upomínkových předmětů, výprodeje vyřazeného knihovního fondu, úhrady za vzdělávací aktivity apod.).

Dalším významným zdrojem financování je **grantová činnost**. Na aktivity, které nejsou přímo

spojeny s provozem základních výpůjčních služeb knihovny, se snažíme získat prostředky z fondů národních i evropských, z nadací, oslovujeme také partnery a dárcy v místě. Podívám-li se poslední dva roky zpět na naše „fundrasingové“ aktivity, začala bych možná těmi, které se vztahují k „přístupnosti knihovny“.

Přístupná knihovna

Téma přístupnosti knihoven bylo, je a bude stále velmi aktuální. Přístupnost knihovny úzce souvisí a navazuje na stávající Konceptci rozvoje knihoven. Má-li být naplňován každý z pilířů koncepce:

1. Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit;
2. Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce;
3. Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství, musí být knihovna bezbariérová, otevřená, rovná, férová a přístupná.

Stěžejní oblasti, kterých se přístupnost knihovny týká, jsou:

- zpřístupnění informací,
- zpřístupnění fyzického prostředí,
- zpřístupnění lidí,
- zpřístupnění programů,
- otevřenost a participace.

Aby knihovna byla přístupná a mohla svobodně, všem bez rozdílu, nabízet své služby, tedy i uživatelům s postižením (případně s jiným společenským vyloučením), potřebuje tyto služby finančně zajistit. Ideální by bylo, kdyby k tomu stačil rozpočet poskytovaný knihovně zřizovatelem, ten je však obvykle vyčerpán na jiné nutné výdaje knihovny. Pro financování těchto aktivit hledáme tedy jiné zdroje.

„Přístupné“ programy a jejich financování

Jedná se především o aktivity Zvukové knihovny pro slabozraké a nevidomé a o programy v oddělení K klubu pro **uživatele s fyzickými**

i mentálním postižením. Připravujeme a organizujeme celoroční cyklus besed a klubových setkání členů Zvukové knihovny (ve spolupráci se SONS) se zajímavými lektory, případně i větší venkovní a festivalové akce. Klienti s mentálním postižením se účastní celoročního cyklu „Čteme s radostí“, který je zaměřený na podporu čtenářské gramotnosti a integrace. Další oblast vzdělávání je zaměřena na **seniory**, například v podobě programu „Akademický rok pro seniory“ – moduly Zdravý životní styl a Valaško, můj kraj, „Dny seniorů“ nebo kurz Malování m k poznání.

S těmito programy souvisí, **kromě lektorského zajištění a materiálových položek, také pořízení pomůcek** – didaktických her pro trénování paměti a jemné motoriky, cvičebních pomůcek, interaktivních výukových prvků, vybavení lekotéky, muzikoterapeutických nástrojů atp.

Pro **finanční zajištění** těchto akcí byla vsetínská knihovna již několikrát úspěšná v grantové výzvě **Ministerstva kultury**, zaměřené na podporu kulturních aktivit osob se zdravotním postižením a seniorů. Stejně tak se na podporu těchto programů zaměřuje i jedna z oblastí výzvy K21 - Podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením a nákup knihovnických fondů pro nevidomé a slabozraké. Z programu K21 lze již tradičně podpořit pořízení zvukových knih a jejich zpřístupnění uživatelům, například formou zakoupení licence a poskytnutí stažených záznamů – zvukových knih. Licence je pořízena u Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana v Praze, která umožní na základě zaplacení roční licence neomezený přístup do digitální knihovny a veškeré její nové produkce. Na partnerských akcích se SONS (Sjednocená organizace slabozrakých a nevidomých) se tato organizace také finančně spolupodílí.

Na autorská čtení, čtenářské programy pro veřejnost a setkání s významnými společenskými osobnostmi žádáme o podporu ve Státním fondu kultury, ve výzvách na podporu kultury

Zlínského kraje nebo v programu K21. Pro multi-kulturní aktivity a práci s cizinci (výstavy, programy se zajímavými hosty včetně Živé knihovny, exkurze, doplnění speciálního knihovního fondu atd.) čerpáme z fondu Ministerstva kultury zaměřeného na regionální a národnostní kulturu.

„Přístupný“ prostor, informace, vybavení a financování

Aspekt **bezbariérového zpřístupnění fyzických prostor** knihovny v tuto chvíli připravujeme naplnit díky plánované rekonstrukci s využitím Integrovaného regionálního operačního programu (**IROP**) – výzva pro knihovny. Plánovaný projekt bere do úvahy všechny náležitosti – bezbariérové vstupy, bezpečný pohyb v prostoru, vhodné označení prostor, viditelnost nerovností, navigační systém, orientační plány a haptické prvky. Předkladatelem projektu je Město Vsetín, knihovna na jeho přípravě i realizaci významně participuje.

Klíčovými pro knihovnu jsou **přístupné informace**. Zde se nám podařilo spustit nové přístupné webové stránky knihovny, které splňují standard dle metodiky WCAG 2.1, součástí byl také audit přístupnosti (intenzivní kooperace webmastra se zástupci SONS a se zástupci Střediska pro pomoc studentům se specifickými nároky Teiresias (poděkování Radku Pavlíčkovi). Projekt nových přístupných webových stránek podpořil zřizovatel knihovny Město Vsetín, částečně dílčí aktivity také z VISK 3.

V rámci podpory programu **VISK 3** se nám občas daří dovybavit a zkvalitnit služby knihovny (nejen) pro uživatele se zdravotním postižením také o další užitečné vybavení a zařízení, jako například: čtečky, indukční smyčky nebo titulkování videí pro osoby se sluchovým postižením či sníženým sluchovým vnímáním, programovatelní roboti, 3D tiskárny a další zařízení pro kreativní a multimediální dílnu, stejně jako vybavení a technologie pro automatizovanou a samoobslužnou knihovnu (návratová a výpůjční zařízení – včetně venkovních, SelfChecky, RFID zabezpečení a další). Tyto

technologie napomohou k tomu, že se služby poskytované knihovnou dostanou opět k širšímu okruhu uživatelů, bezkontaktně, v režimu 24/7. Již několik let se daří získat finanční příspěvek od **Sdružení VIA**, z.ú. na aktivity a pořízení pomůcek do CoderDojo klubu.

Lidské zdroje

Velmi podstatnou stránkou zajištění výše zmínovaných aktivit jsou lidské zdroje a přístup zaměstnanců. Ten podporujeme a rozvíjíme v rámci jejich **vzdělávání** – účast na školeních a odborných akcích (organizovaných knihovnickými spolky, krajskými i jinými knihovnami, institucemi i dalšími vzdělávacími agenturami či externími lektory). Zde získávají knihovníci nové zkušenosti a dovednosti, které převádí do praxe. Tyto akce bývají často bezplatné (organizátor má pokryto grantem např. v rámci programu VISK 2), v případě placené registrace hradí knihovna náklady z vlastního rozpočtu.

V závěru roku 2022 absolvovali vsetínští knihovníci a knihovnice, především ti, kteří pracují s dětmi, mládeží a s uživateli se specifickými potřebami, speciální školení v kurzech artefletika, muzikofletika, scénického čtení, tvůrčího psaní a dramaterapie. Díky workshopům s odborníky z oblasti kreativního učení si pracovníci knihovny osvojili nové techniky práce, získali cenné tipy, rozvinuli své dovednosti a poznali nové terapeutické disciplíny a metody, které uplatní při tvorbě programů a lekcí pro školy i pomáhající organizace. Při využití kreativního učení se jim lépe podaří posilovat čtenářskou gramotnost, rozvíjet vztah ke knihám a práci s textem, zejména u dětí. Projekt s názvem „Kreativní učení v Masarykově veřejné knihovně Vsetín – I. Učíme se být kreativními lektory“ byl podpořen Evropskou unií, **Národním plánem obnovy** a Ministerstvem kultury ČR. V tomto projektu pokračujeme s novými typy vzdělávání, zaměřenými na virtuální svět, umělou inteligenci, kreativní práci, a to v další výzvě kreativního učení v rámci NPO pro období 2023–2024.

Partnerství, spolupráce, dárci

Významnou součástí naší činnosti je spolupráce, participace a napojení na organizace a firmy v místě. Ty často aktivity ve spolupráci s knihovnou samy iniciují. Důkazem toho je například kurz znakové řeči ve vsetínské knihovně pro pracovníky i další zájemce z veřejnosti, který proběhl v roce 2022. Zmiňují také významnou spolupráci na programech pro veřejnost se vsetínskou Charitou, Diakonií, Vsetínskou nemocnicí, Lískou, Centrem pro integraci cizinců, Rodinným a mateřským centrem Vsetín, SONS, VKCI a dalšími. Ty dávají vzniknout zajímavým společným aktivitám, které nemusí být finančně náročné.

Každoročně komunikujeme s dárci, **firmami v okolí**. Poděkování patří firmám Austin Detonator a.s., Kayaku Safety Systems Europe a.s., Glass Service, Nadačnímu fondu Světluška, Radegastovně U Lva, hudebnímu klubu Tři opice, lékárníkovi Bohdanu Duffkovi, Městu Vsetín, těm kteří přispívají pravidelně na Noher v knihovně, soutěži pro školy Čtenářská třída, Běh pro Světlušku, sběratelskou soutěž Po stopách staříčků, dětský příměstský tábor, na ediční činnost knihovny, prorodinné aktivity, aktivity pro seniory a další, poskytují prostor nebo ceny do soutěží – finančně či materiálně.

Velmi vítáme také pomoc knihovnických spolků, díky jejichž podpoře mohou být naše aktivity levnější nebo zcela bezplatné: SKIP (Bookstart – s knížkou do života, Knížka pro prvňáčka), SDRUK (ve spolupráci s: Moudrá Sovička, z.s., Nadace Vodafone Česká republika, Elpida, o.p.s.) a projekt Digitální Odyssea.

Scénické čtení v MVK Vsetín

Projektová příprava a realizace včetně administrace je ve vsetínské knihovně týmovou prací časově i personálně náročnou. Kromě vedení knihovny, včetně ekonomického zapojení, se dle daného zaměření projektu zapojují také zaměstnanci - lektori nebo „iniciátoři“ ze služeb, kteří také často dávají podnět k různým aktivitám.

Další tipy

Informace o grantových výzvách pro knihovny jsou pravidelně zveřejňovány v elektronické konferenci „KNIHOVNA“. Inspirační je také prezentace Víta Richtera dostupná na www.mvk.cz.

Bude vás zajímat, že...

... **Knihovna města Ostravy získala další certifikát Handicap Friendly**. Je tak první knihovnou v ČR, která získala certifikát pro dva typy znevýhodnění – pro osoby se zrakovým a sluchovým znevýhodněním. Certifikát uděluje sekce Bezbariérové knihovny Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR těm knihovnám, které usilují o trvalé zvyšování kvality a rozvoj služeb lidem se specifickými potřebami. **Další knihovnou, která obdržela tento certifikát, je Městská knihovna v Hodoníně.**

Vícezdrojové financování kyjovské knihovny

Michaela Moudrá
reditelka@knihovna-kyjov.cz

Knihovna Kyjov je příspěvkovou organizací města Kyjova, jejímž hlavním zdrojem financování je příspěvek na provoz od zřizovatele. Tento příspěvek je omezen na nákup knih, běžné provozní potřeby, energie a mzdy. Pokud tedy chceme svou činnost rozvíjet a být atraktivní a inovativní pro uživatele, je nutné zaměřit se na využití vícezdrojového financování.

Doplňková činnost knihovny

Budova knihovny byla postavena v roce 1988 a na velikosti se nešetřilo. Prostory, které nejsou knihovnou využívány, můžeme tak nabízet k dlouhodobému pronájmu. Nájemné následně využíváme pro zlepšení výsledku hospodaření. Velkou výhodou je pak možnost spolupráce knihovny a nájemců. Dlouhodobě máme v nájmu oblastní odbočku Sjednocené organizace slabozrakých a nevidomých (SONS) a od loňského roku spolek Educante, který je velmi aktivní v sociálních a vzdělávacích službách, pracuje s handicapovanými občany, dobrovolníky, pečujícími rodinami. Společně jsme uskutečnili předvánoční setkání dětí a seniorů, ochutnávku pomazánek, společně se vzděláváme, například při nedávném kurzu první

pomoci nebo na semináři o rodinné konferenci, společně se SONS nabízíme školám aktivitu Den v knihovně s panem Braillem, pořádáme koncerty, společně také vítáme Jízdu králů na Slováckém roku. Tato spolupráce vytváří na knihovně příjemné prostředí, je pro zaměstnance inspirující a motivující k dalším činnostem a aktivitám.

Dotace

Dalším zdrojem příjmů jsou pro nás dotace, které získáváme sami nebo prostřednictvím zřizovatele či Místní akční skupiny Kyjovské Slovácko v pohybu. Největší částku získala knihovna prostřednictvím svého zřizovatele z Integrovaného regionálního programu (IROP) Ministerstva pro místní rozvoj (6 995 806,88 Kč) na přístavbu

Jízda králů v Městské knihovně Kyjov

a vybavení Městské knihovny Kyjov za účelem provozování komunitního centra. Budova, jejíž součástí je množství schodů, neměla výtah. Fungovala pouze pojezdná plošina v přední části budovy, a to ještě s častými poruchami. Tuto skutečnost si uvědomoval i náš zřizovatel a začal pracovat na projektu přístavby výtahu a vybavení komunitního centra pro zrakově postižené. Podání žádosti bylo úspěšné a v roce 2016 započala velká rekonstrukce, jejímž výsledkem bylo zateplení budovy, výměna oken, dveří, podlahových krytin, rekonstrukce sociálního zařízení, modernizace komunitního centra pro zrakově postižené, přístavba evakuačního výtahu v zadním traktu budovy a nová pojezdná plošina u vchodu do budovy.

Další významnou dotaci jsme získali v roce 2021 z Programu rozvoje venkova Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) na rekonstrukci čítárny-studovny. Na tomto projektu jsme spolupracovali s Místní akční skupinou (MAS) Kyjovské Slovácko v pohybu a kyjovskými architekty z Ateliéru 100D. Měli jsme přichystánu vizualizaci prostoru i jasnou představu o požadované ceně. Žádost jsme podávali v roce 2021, byla nám přiznána částka 881 600,00 Kč. Slavnostní otevření krásné, nové, moderní čítárny se uskutečnilo 1. 3. 2023. Několikrát jsme také žádali a získali dotaci z Programu ministerstva kultury Veřejné informační služby knihoven (VISK). Konkrétně v roce 2018 na dva notebooky a jeden počítač, 2019 na nákup knihovního systému Koha, 2021 na E-knihy.

Granty

Snažíme se také využít nabídek grantů od kyjovských společností. V roce 2022 jsme získali grant 10 000,00 Kč od sklárny Vetropack Moravia Glass v programu Malé věci kolem nás na nákup velké didaktické hry STONOŽKA EMMA do dětského oddělení.

Dary

Letos se nám podařilo získat 50 000,00 Kč od kyjovského donátora na nákup úsporných ledkových trubíc do osvětlovacích těles v budově knihovny.

Spolupráce se zřizovatelem

Důležitým faktem, proč se nám vícezdrojové financování daří, je také dobrá spolupráce se zřizovatelem a fakt, že ředitelka knihovny je dlouholetou zastupitelkou města. Při pracovních setkáváních se zaměstnanci jiných knihoven se někdy dozvídáme, že vnímají malou vstřícnost z vedení obcí či měst, mnohdy naráží na nezalost poslání knihoven 21. století. Zřizovatelé berou knihovnu jen jako výpůjční instituci a nemají potřebu pomáhat knihovníkům s vytvářením komunitního prostředí. To u nás v Kyjově rozhodně neplatí, kdykoli potřebujeme s něčím pomoci, jsme vždy vyslyšeni a nikdy nebyly naše požadavky či prosby odmítnuty. Díky této spolupráci se nám podařilo získat přímo od města prostředky na výměnu koberce a pořízení ozvučení v přednáškovém sále, výměnu podlahové krytiny v kuchyňce, nákup digitálního pianu, které slouží nejenom k pořádání kulturních akcí, ale i k běžnému užití návštěvníků nové čítárny.

Závěr

Vícezdrojové financování je pro nás nezbytné pro zkvalitňování našich služeb. Podstatná je pro nás i následná propagace těchto úspěchů veřejnosti prostřednictvím sociálních médií, s čímž souvisí i vytvoření týmu zaměstnanců knihovny, kterým je propagační aktivita blízka a dokáže pružně reagovat na současné potřeby uživatelů. Že máme propagaci na dobré úrovni, dokládá i ocenění, které nám udělila Městská knihovna Hodonín v březnu letošního roku – ocenění za realizaci aktivit k podpoře čtenářství a propagaci činnosti knihovny na sociálních sítích v kategorii profesionálních knihoven. Nyní před námi stojí další výzva, a to je vyhlášení 114. výzvy IROP pro knihovny. Špatný stav regálů v oddělení naučné literatury nás tíží již několik let a nákup nových regálů není z běžného rozpočtu možný. Vizualizace naučného oddělení v novém kabátu je už připravena Ateliérem 100D, konzultace v MAS domluvena. Pokud se nám podaří nemalou částku získat, dokončíme výměnu starého nábytku za nový v celé budově.

Svět komiksu – literární beseda pro ZŠ

Jana Vaculíková
jvaculikova@mvk.cz

Čílová skupina: 4.-5. třída

Časová dotace: 45–90 minut dle počtu zařazených aktivit, délky výkladu a rychlosti práce skupiny

Potřeby: flipchart, kreslicí potřeby, prezentace nebo vytištěné ukázky komiksů

Cíl lekce: seznámit děti s komiksovým médiem, upevnit jejich povědomí o historii komiksu, naučit je práci s komiksovými prvky, motivovat ke čtení

Co je to komiks?

(evokace 5–10 minut)

Ptáme se dětí, co je to komiks, reagujeme na jejich odpovědi a poté je navedeme na definici komiksu:

- 1) Na flipchart nakreslíme obrázek vycházejícího slunce a ptáme se, zda je to komiks?
– Ne, jeden obrázek není komiks.
- 2) Na A4 nakreslíme obrázek slunce na obloze, stoupneme si dále od flipchartu a znovu se ptáme, zda se jedná o komiks? – Ne, dva obrázky slunce daleko od sebe také nejsou komiks.

- 3) Připevníme A4 papír se sluncem vedle prvního obrázku na flipchartu a do třetice opakujeme otázku. – Ano, tohle by již mohl být komiks, i když nemá bubliny a má jen dvě okýnka.

Předkládáme definici komiksu: „*záměrná přílehlost dvou či více obrazů posloupně za sebou*“ a zdůrazníme její jednotlivé části – záměrnost, přílehlost, 2 či více obrázků, posloupnost.

Historie komiksu

(5–15 minut)

Cílem této části je ukázat, že definici komiksu plňují i výtvoři, které ještě nejsou označovány jako komiks, a poté stručně načrtnout hlavní milníky ve vývoji moderního komiksu.

Obraz jako nositel příběhu již od pravěku
Nejprve ukážeme *obrázek lovu mamutů* ze stěny pravěké jeskyně, i když se nejedná o komiks v moderním slova smyslu, je zde vyprávěn příběh pomocí obrázků. Dále doplníme další obrázky z historie např. *Trajánův sloup* (starověk),

Literární beseda Svět komiksu

Tapisérie z Bayeux (raný středověk), *Dalimilova kronika, pařížský zlomek* (středověk).

Vývoj moderního komiksu

- 1896 (konec 19. století) – 1. moderní komiks *The Yellow Kid*
- 1. polovina 20. století – první komiksové časopisy, *Mickey Mouse*, *Tarzan*
- 1937 – *DC (detektivní comics)* a 1939 – *Marvel* (pův. *Timely Comics* a *Atlas Comics*).

Aktivita: Na tomto místě se můžeme dětí zeptat, který superhrdina je podle nich nejstarší. Jedná se o Supermana, který se objevil již r. 1933. Můžeme ukázat nebo promítnout další superhrdiny a ptát se dětí, zda je vytvořilo nakladatelství DC nebo Marvel.

Historie komiksu v ČR

(volitelné)

Představíme dětem nejstarší komiksy od *Josefa Lady* a *Ondřeje Sekory*, děti tyto výtvarníky a spisovatele již znají, ale tato informace pro ně nová. Zdůrazníme, že stejně jako v USA vycházely i u nás 1. komiksy v novinách v podobě úzkého proužku. Ostatně **původ slova komiks**, pochází z 1. pol. 20. století – *comic + strip*, tj. *komický proužek*. Dále navazujeme rokem 1939, kdy vznikly *Rychlé šípy*, a zeptat se, zda je znají. Poté můžeme krátce zmínit *Káju Saudka* a soustředíme se na r. 1969, kdy vyšel první *Čtyřlístek*. Vyprávění lze rozvinout, nebo naopak zkrátit, důležité je doprovodit jej mnoha ukázkami.

Jednotlivé prvky komiksu

(5–30 minut)

V další části se zaměříme na jednotlivé prvky komiksu a podle délky lekce můžeme zařadit i doprovodné aktivity:

Komiksový panel a mezera – to podstatné se děje mezi obrázky, v mezeře, kde pracuje naše fantazie – dva komiksové panely vedle sebe, na první nůž, na druhém výkřik > co se tam asi stalo?

Prostor a čas v komiksu – ukázky, jak může komiks zpomalit/zrychlit čas pomocí prostoru, samotný prostor je pak zachycován pomocí nástrojů perspektivy.

Pohyb v komiksu – pohyb v komiksu je zachycován rovněž pomocí panelů, kdybychom jich měli dostatek a zrychlili jejich promítání, dostáváme film, na tomto místě zmíníme též pohybové linky.

Komiksová bublina – představujeme různé druhy bublin v komiksu a jejich užití.

Aktivita: pracujeme např. s velkými kartonovými bublinami, na které píšeme různé věty a ptáme se dětí, zda poznají, co myslíme nebo co říkáme, nebo vytiskneme bubliny na papír a děti poznávají, můžeme i jen promítnout a ptát se, co si postava myslí a co říká nahlas.

Komiksová ikonografie – úkol na přiřazování jednotlivých ikon a jejich významu, např. nápad, zamilovanost, mdloby, vztek, pozor apod.

Jak zachytit zvuk?

(workshop 15–45 minut)

Na úvod ukážeme **zvukomalebna slova** v různých jazycích, např. zápis mňoukání kočky v různých zemích světa, a vysvětlíme dětem, že každý může zvuk vnímat jinak a že způsob zápisu souvisí i s kulturou a některá slova jsou ustálená.

Dále na flipchart namalujeme různé **linky** a ptáme se dětí, která je třeba hlasitá, rozzlobená, ustrašená apod. I tady tyto informace mohou využít při zápisu zvuku.

Aktivita: Povídání o barvách – děti si vybírají z pastelek „svou“ barvu nebo barvy na dnešní den a zatímco s nimi vybarvují připravené pole na pracovním listu, přečteme jim charakteristiky barev.

Aktivita: Začíná vlastní tvorba, **pouštíme rozmanité zvuky**, např. gong, rozbití skla, smích, cinkání lžičky o sklenici, bouřku, bučení krávy, a když chceme, aby bylo veselo, tak i nějaké decentní prdění. Upozorňujeme děti na délku zvuku, možnost násobení a opakování písmen, podněcujeme představování barev, děti někdy zakomponují

bulbiny, nebo dokreslí vysvětlující obrázek. Vše je správně, výsledky jsou velmi rozmanité.

V příložené fotogalerii žáci 5. třídy zachytili zvuky gongu, rozbité skleničky, dábelského smíchu a delšího prdění.

Pětílístek a doporučení k četbě

(reflexe 5–10 minut)

Celou lekci můžeme ukončit reflexí pomocí metody **pětílístku**, kdy úvodním slovem je slovo komiks. Tato metoda dobře nastíní i to, jak se dětem lekce líbila.

Již v průběhu historického výkladu **představujeme známé komiksy** a v závěru lekce představíme současné **nejzajímavější tituly** vhodné pro tuto věkovou skupinu. Z českých autorů např. *Morganu a Moragavs* a další knihy Petra Kopl, *Sám v muzeu* nebo *Opráskí sčeskí historje*, nebo Nikkarinova *Huberta*

a *Huga*. Namísto superhrdinských komiksů v posledních letech stoupá obliba mangy, nejvíce v této věkové kategorii „frčí“ *Naruto*, *My Hero Academia*, *One Punch Men*, ale i mangy pro starší, jako *Zabiják démonů* nebo *Death Note*. Tyto komiksy znají a čtou i dívky. Stálíci jsou komiksy *Garfield*, *Asterix a Obelix*, dívky pak sahají po komiksech od *Rainy Telgemaierové*, série o *Hildě* nebo série *Jasmína*. Velké pozornosti se těší i komiksově „gamebooky“, např. *Rytíři* od vydavatelství Rexhry.

Zdroje a tipy na čtení:

KOPL, Petr. Komiks s rozumem. ABC [online]. MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9. SCHILLING, Inge, SCHILLING Gerd. *Symbolická řeč barev: s testem osobnosti: základní kniha o barvách*. Olomouc, 1999, c1998. ISBN 80-861-7930-3.

Mediální gramotnost pro seniory

Kamila Plisková

kamila.pliskova@msvk.cz

Mediálnímu vzdělávání se v Oddělení edukace a metodické podpory MSVK věnujeme už dlouho, ale stále hledáme způsoby, jak výuku zefektivnit a rozšířit na další cílové skupiny. Osvědčila se nám metoda „recyklace“, kdy praxí prověřené lekce upravíme a přizpůsobíme pro jinou cílovou skupinu.

Senioři a starší dospělí jako cílová skupina

Nejvíce vzdělávacích aktivit v oblasti mediální gramotnosti směřujeme ke studentům středních škol, pedagogům a knihovníkům. Letos jsme se poprvé rozhodli zrealizovat také vzdělávací kurz zaměřený na mediální gramotnost určený speciálně pro starší dospělé a seniory. Při jeho koncipování jsme využili jak praktické

zkušenosti z lektorování, tak i vědomosti a doporučení získané absolvováním lektorské

Akademie SEFTE (SEnior Friendly TEacher).

Naším hlavním cílem bylo oslovit zájemce o vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti z řad starších dospělých. Chtěli jsme z nich vytvořit aktiv-

ní skupinu a motivovat je k pravidelné účasti na vzdělávacích akcích, které budou odpovídat jejich potřebám z hlediska organizace

i obsahu. Na prvním setkání jsme mezi účastníky dotazníkem zjišťovali, jaká témata je nejvíce zajímají, ve které dny a hodiny jim lekce nejvíce vyhovují, jaký způsob komunikace preferují apod. Získané informace jsme použili pro doladění kurzu. Potvrdilo se nám, že aktivní senioři a starší dospělí mají ke vzdělávání pozitivní přístup. Zajímají se o spoustu aktuálních témat (nejen) z oblasti mediální gramotnosti – od dezinformací a informační války, přes kyberbezpečnost a kritické myšlení, až po praktickou práci s internetem, počítačem nebo chytrými telefony.

Bezpečně internetem

Celý kurz jsme nazvali Bezpečně internetem. V názvu jsme se úmyslně vyhnuli slovům mediální gramotnost nebo dezinformace, o kterých ze zkušenosti víme, že mohou mít negativní konotace. Na první lekci jsme prezentovali úvod do mediální gramotnosti a otevřeli témata a problematiku, kterými se v dalších lekcích chceme zabývat podrobněji.

Postupně jsme se zatím na čtyřech setkáních věnovali problematice hledání a ověřování informací, představili jsme koncept pěti klíčových otázek, probrali základy kyberbezpečnosti a otestovali vědomosti účastníků při společném vyplňování online kybertestu. Jedna z lekcí byla věnována falešným informacím a manipulacím na internetu a uskutečnilo se i setkání s Terezou Rekovou, autorkou oceňovaného rozhlasového dokumentárního seriálu *To je pravda*, napsala, jehož tématem byly řetězové maily a dezinformace.

Po prázdninové pauze navážeme workshopem z dílny Fakescape, který u seniorů a starších dospělých zábavnou formou posiluje dovednost ověřovat informace. Na příběhu fiktivní cesty na dovolenou do Chorvatska, která se různými způsoby komplikuje, si účastníci trénují praktickou schopnost rozpoznat fakta, názory a chybné informace. Během podzimu plánujeme uspořádat také

setkání s policejním preventistou a další lekce mediálky.

Zájem o téma mediální gramotnosti se snažíme udržet různorodým programem a zařazováním externích lektorů do výuky a snad se nám to daří, protože na lekcích se pravidelně setkáváme s přibližně 30 stálými účastníky.

Akademie SEFTE

Při koncipování i realizaci kurzu nám hodně pomohly vědomosti získané absolvováním lektorské Akademie SEFTE (SEnior Friendly TEacher) – vzdělávacího kurzu pro lektory, knihovníky, učitele a organizátory v oblasti vzdělávání seniorů. Na tomto kurzu jsme získali základní kompetence, znalosti a dovednosti nezbytné pro profesionální výkon v oblastech se zaměřením na cílovou skupinu seniorů. Akademii organizuje Centrum ELPI-DA v Praze jako akreditovaný kurz v délce 48 hodin. Pokud budeme úspěšní v žádosti o dotaci z Národního plánu obnovy, těšíme se, že na podzim proběhne kurz také u nás v knihovně.

Znalosti a dovednosti jako bonus

Při vzdělávání seniorů je pro nás nejdůležitější hodnotou jejich aktivizace a vytvoření prostoru pro budování a udržování společenských kontaktů. Osvojení nových znalostí a dovedností není nutně prioritou a v případě, že se to podaří, je to skvělý bonus navíc! Vzhledem k tomu, že naše vzdělávací posádka je mladý tým, máme radost, že se nám zároveň daří bourat možné mezigenerační bariéry a stereotypy. O témata pro mediální vzdělávání není nouze, takže plánujeme v kurzu kontinuálně pokračovat i do budoucna.

Pokud máte otázky nebo připomínky k našim aktivitám (nejen) v oblasti mediálního vzdělávání, můžete nás kontaktovat na e-mailu studentcentrum@msvk.cz.

Knihovníci doporučují knihovníkům

Jana Maloňová, Lenka Dostálová, Hana Hanáčková, Vlasta Žáčková, Jindra Soudková
Lenka.Dostalova@mzk.cz, detske@knihovnabb.cz, dolniherspice@kjm.cz, so@booksy.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyně a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

Vít Samek: Bulbem záchranáře

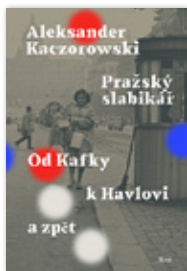
Je pro mě bezva vtipnej, zábavnej způsob, jak někomu sdělit důležitý návod, jak se chovat, naskytne-li se v naší blízkosti někdo zraněný nebo nemocný. Moc mě to v mém pokročilém věku poučilo a zároveň pobavilo. A ilustrace Vendulky Chalánkové k tomu způsobu psaní sedí jako prdýlka na nočník.

Jana Maloňová
důchodkyně, bývalá knihovnice
KJM v Brně

Aleksander Kaczorowski: Pražský slabikář: od Kafky k Havlovi a zpět

Nová publikace polského bohemy a novináře je čtivým a velmi obohacujícím průvodcem o významných autorech české literatury 20. století a zároveň jakýmsi osobním vyznáním. Autor pomocí drobných postřehů a objevných souvislostí přináší nové úhly pohledu na život spisovatelů a zároveň jejich dílo umísťuje do kontextu společensko-politického vývoje naší země. Excelentní a zábavné čtení!

Lenka Dostálová
Moravská zemská knihovna v Brně

Beletrie

M. K. Hardy: Knihomolka

Ke knize jsem se dostala díky naší čtenářce, která je booktuberkou a také je beta čtenářkou nové české autorky YA literatury. Zapojila jsem se do její knižní štafety a dostala se tak ke knihám, které bych si za normálních okolností asi nepřečetla. Všechny tituly autorky mají vysoké hodnocení mezi čtenářkami YA literatury. Hledáte-li pro své dospívající čtenářky romantiku, oddech, lásku a zamilovanost, toto jsou tituly právě pro ně. A knižní štafetu doporučuju!

Hana Hanáčková
Knihovna Bedřicha Beneše
Buchlovana, Uherské Hradiště

Roger Boussinot: Život a smrt ovčáka Jana

Líbí se mi způsob autorova psaní a překlad mu určitě neuškodil. Mám tu knížku ráda pro pohled na život přírodního, až naivního, čistého člověka, kterého „semele“ setkání s civilizovaným prostředím. A on s ním nezápasí. Odevzdává se. Ale zase po svém.

Jana Maloňová
důchodkyně, bývalá knihovnice
KJM v Brně

Dětská literatura

Martina Drijverová: To kvůli mně... se máma zlobí

Nenápadná, útlá knížka známé české autorky nás překvapí naléhavostí svého obsahu. Řeší se v ní nevhodné chování matky vůči svému synovi, kdy psychické násilí přeroste v násilí fyzické. Kniha je doporučována desetiletým dětem, ale je vhodná i číst s někým dospělým, aby mělo dítě možnost si o zmiňovaných problémech promluvit a zamyslet se nad nimi. Kniha se dá využít i při knihovnické lekci týkající se patologického chování dospělých vůči dětem, dodává i návod, jak takové chování rozpoznat ve svém okolí.

Vlasta Žáčková
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Alois Mikulka: Kouzelná dvířka

Těžko jsem vybírala z několika dětských knížek mně milého autora (O Pidižlovi velikém, Aby se děti divily atd.) Pohádka o malém chlapci ze školky, který byl hodný, a o větším chlapci ze školy, který byl zlý. Malý chlapec, protože byl hodný, dostal od kouzelníka lahvičku s malým panáčkem, který mu plnil všechna přání. Tuto lahvičku mu starší chlapec ukradl a zneužíval kouzel ke zlu. Pro mě okouzlující způsob kombinace rukou psaného humorného příběhu a krásných, někdy až skoro komiksových ilustrací... dodnes se k nim vracím.

Jana Maloňová
důchodkyně, bývalá knihovnice
KJM v Brně

Hry

Bruno Cathala: Jurská sváča

Jednoduchá svižná poziční hra pro dva s roztomilými figurkami. Mladí brontosauři při ní pojídají šťavnaté lístečky na pastvinách, kde bydlí. Abyste zvítězili, musíte sežrat více lístečků než soupeř, anebo zaplařit soupeřovy brontíky povoláním T-rexe. Pro 2 hráče od 6 let. Hra trvá kolem 15 minut a za tu dobu stihnou dinosauři sníst veškerou trávu.

Jindra Soudková
Městská knihovna
ve Svitavách

Koncept - společenská hra

Zajímavá společenská hra, při které musí hráči zapojit fantazii, využít logiku a kreativitu. Během hry je postaráno jak o vtipné momenty, tak o vzájemnou interakci mezi hráči. Náročnost se dá přizpůsobit zvolením různých stupňů obtížnosti, což je velká výhoda, zapojit se mohou i menší děti. Hra má velmi zdařilé grafické provedení, pravidla se dají snadno vysvětlit. Hra je zábavná a originální, hrála jsem s vnoučaty a hra je velmi bavila. Koncept je pro 2–4 hráče, doporučený věk je od 10 let. Hra trvá zhruba 20–40 minut.

Vlasta Žáčková
Knihovna Jiřího Mahena
v Brně

Rozhovor s Hanou Matulovou z Místní knihovny Kořenec

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz

Mohla byste krátce představit svou knihovnu?

Místní knihovna Kořenec, s nadsázkou jí říkáme „knihovna na konci kraje“, je menší obecní knihovnou v okrese Blansko, v obci s 350 obyvateli, které se díky správné konstelaci hvězd i všech vnějších podmínek podařilo během několika let změnit svoji podobu a upevnit své místo mezi kulturními institucemi v naší obci. Má své stále čtenáře a místo v životě obce.

Vaše knihovna sídlí v nově rekonstruovaných a vybavených místnostech v samostatné části budovy Mateřské školy. Jak se Vám podařilo získat prostředky na tuto rekonstrukci a co vše se v knihovně změnilo?

To by se dalo nazvat jako šťastné načasování. V době, kdy jsme se s rodinou na Kořenec přistěhovali, jsem byla na mateřské dovolené a v obci hledali novou knihovnici, tak jsem nabízenou

Hana Matulová v Místní knihovně Kořenec

výzvu přijala. Pro absolventku oboru Českého jazyka a literatury Filozofické fakulty ideální spojení teorie a praxe. Práce v knihovně mi tehdy dávala smysl z mnoha důvodů – jednak budu v kontaktu s nejnovější literaturou, vyzkouším si něco nového, a navíc poznám více místní obyvatele. Všechna tato přání se mi splnila.

Knihovna sídlí v zadní části budovy Mateřské školy Kořenec. Původně se nacházela pouze v jedné malé místnosti, která pojala neuvěřitelných 4 000 svazků. Po předání knihovnického úřadu mě začaly lákat akce pro děti, se kterými jsem měla zkušenost i z dřívějšíka. A tam to všechno začalo. Po uspořádání několika akcí se ukázalo více než jasně, že knihovna nemá dostatečné prostory pro aktivity pro veřejnost a že musíme hledat jiné řešení.

Proto, když přišla nabídka Jihomoravského kraje (dotační titul Obecní knihovna DT 5), slovo dalo slovo a s panem starostou i zastupiteli jsme se domluvili, že zkusíme knihovnu posunout o kus dál. Vymysleli jsme propojení současné místnosti knihovny s vedlejšími prostory (sklad muzea a bývalá místnost veřejného internetu) a vytvořili si sami projekt. Z dnešního pohledu mi to připadá úsměvné, že jsme projekt nesvěřili někomu fundovanému (to bych nyní udělala určitě jinak), ale navrhli jsme si knihovnu sami svépomocí. I přesto (nebo právě proto) si nemůžu v knihovně na nic stěžovat.

Tedy o první dotaci jsme Jihomoravský kraj žádali hned v roce 2016, kdy byla vypsána poprvé, a pustili se do celkové rekonstrukce knihovny. Nezůstalo nic kromě obvodových zdí a i do těch jsme probourali průchody. Poté následovaly nové regály na míru, knihovní pult, čtecí pódium a propojení se sociálním zázemím v těsném sousedství s MŠ. Duši vtiskla knihovně výmalba létajících knih a skřítků paní Marty Oujeské. Dotace Obecní knihovny jsou s 50% účastí zřizovatele a já jsem moc ráda, že byl nejen Jihomoravský kraj, ale i obec ochotna do projektu místní knihovny investovat. Na začátku tedy stála potřeba většího prostoru pro pořádání

akcí, která přinesla ovoce v podobě krásné a funkční knihovny, kam se čtenáři rádi vrací. A protože se stále v knihovně konají různá setkání a akce, vidí zastupitelstvo, že má podpora knihovny stále smysl, a je ochotno vyčlenit částku ze svého rozpočtu na akvizici i další rozvoj knihovny. Prozatím poslední dotační investici jsme realizovali v roce 2022.

Využívá i takto malá knihovna dotační program VISK?

Na dotaci Ministerstva kultury VISK 3 jsme si sáhli také v roce 2016, kdy jsme se rozhodli připojit k plně automatizovanému systému Clavius REKS (nyní Tritius) a potřebovali jsme obnovit technická zařízení v knihovně (počítač i tiskárnu). Na této dotaci je skvělá právě nižší spolučást obce (30 %), kterou jsme kvitovali s povděkem.

Máte zkušenosti také s programem Ministerstva kultury ČR Knihovna 21. století?

Ano, máme. Knihovnu 21. století jsme si podávali opakovaně, někdy úspěšně, jindy ne. Hned naše první žádost se setkala s úspěchem a mohli jsme na Kořenci uspořádat Mezigenerační setkávání na různá témata a s různými odborníky. Další úspěšnou žádost jsme realizovali v covidovém roce, kdy bylo organizování čehokoli hodně svízelné, a tak jsme neuspořádali všechno, co jsme měli v plánu, a nevyčerpali celou částku. U těchto dotací (jak u VISKu, tak u K21) je třeba opět úzká součinnost se zřizovatelem, protože podmínky dotací každé instituce jsou mírně odlišné. Musím však dodat, že kdykoliv jsem měla nějakou nejasnost či otázku, nebyl problém napsat nebo zavolat kontaktním osobám k příslušným dotacím a tam se mi dostalo fundované rady a vždy se i takové malé knihovně snažili všichni vyjít vstříc. Vřele doporučuji nebát se a pokud máte projekt, který spadá to podporovaných kategorií, žádost si podat.

Spolupracujete v rámci své činnosti s dalšími organizacemi či partnery?

Myslím si, že součinnost mezi jednotlivými spolkami a organizacemi je na takové malé vesnici vlastně životní nutnost. Při organizování různých akcí a jako podpůrný tým funguje obec a její zastupitelstvo, vstřícného přijetí jsme se dočkali vždy také v našem Muzeu, u folklórních souborů Kořeňák a Kořeňáček a velmi úzce spolupracujeme také s MŠ Kořenec. Z dalších organizací jsme teď o prázdninách navázali spolupráci i s golfovým klubem Sokrates a delší dobu nacházíme průsečíky v činnosti se Základní školou ve vedlejší obci Benešov. V osobě mé kamarádky Vladky Kolářové jsme pak v úzké spolupráci s ekologickým centrem Lipka. Po finanční stránce se čas od času objeví i finanční dar od soukromých subjektů, což je také vítané přilepšení. A v neposlední řadě dostáváme i pěkné knižní dary od našich osvícených čtenářů, kteří mi nosí i knižní novinky, pokud je sami přečtou a chtějí se o ně podělit s ostatními čtenáři. Naši čtenáři jsou skvělí!

Vnímáte podporu knihovny ze strany zastupitelstva obce?

Velmi. Bez podpory obce a bez vzájemné koordinace našich akcí by vlastně činnost knihovny nebyla dost dobře možná. Nejen, že máme vyčleněny peníze na akvizici knih i stolních her, ale i při tvorbě rozpočtu je ze strany obce myšleno na organizaci kulturních akcí a například na odměňování dětí při zapojení do soutěží knihovny. V tom si myslím, že se máme lépe než větší knihovny, které jsou svázány striktními pravidly, na co smí a nesmí přidělené finanční prostředky použít, což pak vede k tomu, že chybí prostředky k reprezentaci nebo odměňování. Podporu ale vnímám nejen ze strany zastupitelstva, ale i dalších obyvatel obce, dobrovolníků a pomocníků. Těm patří také velké poděkování.

Jaké aktivity Vaše knihovna nabízí a jaké v budoucnu plánujete?

V současné době pokračujeme v pravidelném setkávání pro děti s hravou a literární tematikou. Naše celoroční schůzky jsme druhý rok po sobě završili o prázdninách na pobytovém táboře. Také se těším na podzimní běh soutěže Jižní Morava čte, v rámci které vždy pořádáme větší akci s divadelním představením a programem pro velké i malé. Líbí se mi také moc projekt Digitální odyssea, u kterého budeme zjišťovat zájem i mezi kořeňskými seniory.

Která kniha Vás v poslední době zaujala?

Moc se mi líbí druhý díl série od Timothéeho de Fombelle Alma, která rozehrává přímo před očima čtenáře příběh jedné africké rodiny, poslední z tajemného rodu. Ta se dostává do rukou otrokářům, ale i přesto, že jsou rozděleni a zdánlivě nadobro ztraceni, jejich osudy se začínají znovu proplétat a jejich vnitřní síla a touha znovu stmelit rodinu je nezdolná. Zde je zakotveno i téma jedinečnosti každého života a ukazuje velký smutek a vykořenění lidí, kteří násilně přišli o svůj domov, rodinu, minulost a svůj způsob života. Tento francouzský autor, jehož knihy jsou silné jak témata, které si volí, tak jejich zpracováním, je velmi inspirativní.

Mgr. Hana Matulová v roce 2011 absolvovala magisterské studium českého jazyka a literatury a religionistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Následně pracovala jako knihovnice v knihovně Střední školy umění a designu v Brně. Od roku 2015 působí jako knihovnice v Místní knihovně Kořenec. Pod jejím vedením získala knihovna v posledních letech několik ocenění, zvláště za práci s dětskými čtenáři i pořádání kulturních akcí – např. TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2019. Hana Matulová je autorkou literárněvědných a religionistických článků a statí. Má blízko k dětskému čtenářství – je matkou tří dětí, ráda čte knihy a interpretuje je. Zajímá se o ruční práce všeho druhu, baví ji zájmová činnost pro děti a s dětmi.

Právní poradna: Děti v knihovně

Soňa Dresslerová

Sona.Dresslerova@mzk.cz

Dle § 31 z. č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku se má za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti (plné svéprávnosti se nabývá dosažením 18 let, nebo uzavřením manželství před 18. rokem věku), je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku, která znamená, že v případě problémů knihovna nebude prokazovat, že jednání nezletilého odpovídalo jeho rozumové a volní vyspělosti a tedy byl oprávněn jej činit, ale bude prokazovat ten, kdo bude tvrdit, že jednání nezletilého neodpovídalo jeho vyspělosti.

Dle § 32 odst. 1 občanského zákoníku udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti, ve shodě se zvyklostmi soukromého života souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu, je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat.

Dle § 4 odst. 3 z. č. 257/2001 Sb. knihovního zákona provozovatel knihovny může poskytovat další služby spočívající mj. v kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti.

Z výše uvedených ustanovení vyplývá, že jakákoliv knihovna je oprávněna umožnit přístup dětí do knihovny – trávení času v knihovně samostatně, půjčování knih, účast na akcích knihovny, protože je to kulturní, výchovná a vzdělávací činnost. Tímto je logicky dáno, že dělá tyto činnosti i pro děti za účelem jejich vzdělávání a výchovy. Proto je zcela běžné, že děti (počítáno od první třídy základní školy) tráví čas v knihovně sami bez doprovodu rodičů a třeba i celé odpoledne, tedy delší čas. Je tak zřejmé, že toto trávení času v knihovně samostatně bez doprovodu zákonných zástupců či jiného doprovodu je přiměřené rozumové a volní vyspělosti toho kterého nezletilého

(pokud by nebylo, pak by do knihovny nešel, protože nejde o prostor, který by navštívil „náhodou“ bez základní znalosti toho, k čemu knihovna je), takže za své jednání je nezletilý zcela sám odpovědný.

Příklad - tříleté dítě či dítě do zahájení školní výuky v první třídě by to nevědělo a šlo tam ze zvědavosti, když by se do knihovny zatoulalo, takže jeho návštěva knihovny by nebyla odpovídající jeho vyspělosti, a proto by za své jednání neodpovídalo, za něj zcela odpovídá rodič, i když nevěděl, že v knihovně dítě bylo. Pokud knihovníci uvidí v knihovně takto malé dítě bez doprovodu, začnou zjišťovat, co tam dělá a kde má doprovod.

Jestli tedy dítě, které chodí do základní školy nebo střední školy, přijde do knihovny, tak se s ohledem na běžnost takového chování bude dále předpokládat, že rodič dal dle § 32 odst. 1 občanského zákoníku souhlas k tomu, aby dítě v knihovně bylo a bylo tam i delší dobu. A tedy bude se mít za to, že dítě je schopno jednat samo za sebe (půjčovat si knihy, účastnit se akcí knihovny bez přítomnosti rodiče).

Takže u dětí do doby zletlosti jsou dvě varianty odpovědnosti:

- Věk od 6 let (zahájení základní školy) do 18 let – dítě, které je samo v knihovně, zcela odpovídá za své jednání v knihovně, ať už jde o škody na majetku knihovny, nebo škody, které si způsobí samo sobě (úraz, rozbití svých věcí, ztráta svých věcí). Současně dal rodič mlčky souhlas s tím, aby dítě do knihovny chodilo.
- Věk do 6 let (zahájení základní školy) – za dítě, které je samo v knihovně, zcela odpovídá jeho zákonný zástupce (většinou je to rodič), ať už jde o škody na majetku

Místní knihovna Kostice - akce Voda kolem nás

knihovny, nebo škody, které si dítě způsobí samo sobě (úraz, rozbití svých věcí, ztráta svých věcí).

Podle § 858 občanského zákoníku rodičovská odpovědnost (dítě do doby zletilosti bez ohledu na to, zda dítě odpovídá samo (od 6 let) nebo za něj odpovídá zástupce (dítě do 6 let) zahrnuje povinnost a práva rodičů, které spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.

Dle § 892 občanského zákoníku rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé.

Podle § 495 občanského zákoníku souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jméni osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

Z výše uvedených ustanovení vyplývá, že za jakoukoliv škodu, která vznikne pobytem dítěte v knihovně (knihovně či dítěti samotnému i na zdraví), odpovídá zákonný zástupce dítěte – v případě škody knihovně je tak povinen ji knihovně uhradit (např. když dítě něco poškodí, tak to musí rodič uhradit) – samozřejmě jde o věci, které se běžně v knihovně vyskytují. Například

pokud nechá knihovna v prostoru knihovny, kam se mohou dostat děti, křehký porcelán, který není běžné v knihovně vystavovat jen tak, tak za jeho poškození dítě ani rodič neodpovídá, pokud by ho srazilo náhodou. Ale pokud by ho rozbilo záměrně, tak za to odpovídá.

Naopak knihovna neodpovídá za škody způsobené dítěti (tedy ani za škodu na zdraví, např. skřípnutí prstu, pád ze schodů). Výjimkou je situace, kdy by knihovna zanedbala preventivní povinnost předcházet škodám na zdraví a majetku obecně dle § 2901 občanského zákoníku – to znamená, že pokud by knihovna např. neměla regály s knížkami připevněné tak, aby běžně nemohlo dojít k pádu regálů (nikoli knih) na čtenáře, nebo by měla kluzké schody či by schod chyběl (nic z toho ale v knihovně nehrozí, protože tomuto je povinna knihovna předcházet i dle zákoníku práce vůči svým zaměstnancům). Běžně se tak nemůže stát nic, za co by knihovna vůči svému čtenáři (dospělému či dítěti) odpovídala.

Takže knihovny se nemusí bát pořádat aktivity v knihovnách pro děti, ani umožnit pobyt dětí v knihovně po více času samostatně. Pokud by se chtěly nějak pojistit, mohou dát upozornění do knihovního řádu ve smyslu výše uvedeného, to znamená, že rodič odpovídá za škody způsobené dítětem a že knihovna neodpovídá za škody způsobené dítěti při pobytu v knihovně tímto pobytém.

Unikátní kulturně-vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci – Červený kostel

Michaela Heloňová

michaela.helonova@vkol.cz

Ve středu 17. května 2023 se slavnostním spuštěním hodin na pětapadesát metrů vysoké hlavní věži otevřela veřejnosti po více jak šedesáti letech dominanta třídy Svobody v centru hanácké metropole – Červený kostel. Po dvouapůlleté rekonstrukci má Vědecká knihovna v Olomouci nový reprezentativní prostor pro svou kulturně-vzdělávací činnost a výstavu.

Historie evangelického kostela se začala psát na začátku 20. století poté, co byly zbourány původní hradby a na jejich místě se počítalo s vybudováním moderní okružní třídy. S projektem na stavbu kostela se neúspěšně pokoušel uplatnit místní stavitel Franz Böhm. Podle jeho návrhu byl ale v roce 1900 vystavěn farní dům. Červený kostel byl nakonec postaven dle projektu architekta Maxe Löwa, autora řady německých evangelických svatyní, ve zlomu nového bulváru vedle již stojící fary. Základní kámen kostela byl položen 16. 5. 1901 a 5. 10. 1902 za přítomnosti jedenácti duchovních byla stavba otevřena veřejnosti a slavnostně vysvěcena. Užité červených cihel pro jeho stavbu, typických pro německou cihlovou gotiku, inspirovalo k používání názvu Červený kostel, který doslova zlidověl a již neodmyslitelně patří k této stavbě.

Kostel si nechali, za pomoci sbírek a donátorů, vystavět němečtí olomoučtí evangelíci, kterým sloužil do konce druhé světové války, kdy byl svěřen do správy českých olomouckých evangelíků. Komunistický režim jim však nepřál a roku 1959 byl kostel evangelíkům odebrán. Osud kostela zpečetil 1. máj roku 1955, který připadl na neděli. Vedle kostela na volném prostranství stála tribuna pro představitele vládnoucí strany, kolem nichž procházel prvomájový průvod. I když se bohoslužby konaly mimořádně o hodinu dříve, již v 7 hodin ráno, bylo i tak považováno za provokaci, když se při

přípravě na průvod o půl deváté z kostela vyhrnul hlouček těch nejvěrnějších 48 věřících. V roce 1959 připadl 1. máj na pátek, nedělní klid se přesunul na sobotu a neděle 3. 5. se stala pracovním dnem. Aby se předešlo situaci, která by definitivně zdůvodnila zavření kostela, konala se bohoslužba večer v kostele na Husově ulici. Ani tato opatření ze strany evangelíků však zavření kostela nezabránila.

Na konci 50. let 20. století tak započala nová kapitola existence kostela spojená s Univerzitní (dnes Vědeckou) knihovnou. VKOL, sídlící od roku 1936 v budově bývalé Rakousko-uherské banky na ulici Bezručově, postrádala dostačující skladovací prostory pro svůj rychle se rozrůstající knihovní fond. V roce 1947 knihovna znovu získala právo povinného výtisku, navíc rozšířené na celou republiku, a současně zpracovávala značný objem knih pocházejících z konfiskací německého majetku a později ze zrušených klášterních knihoven. V polovině 50. let byly již skladové prostory přeplněny a bylo potřeba hledat nové. Bylo tedy rozhodnuto, že provizorním řešením se stane blízký Červený kostel, coby dočasný knižní sklad. Oficiální žádost o dočasné uvolnění kostela pro uložení vzácných tisků byla podána v září roku 1959, vlastnická práva byla převedena s účinností od 1. 2. 1961. Z kostela se tak stal depozitář knih. Poslední bohoslužba se v něm sloužila 20. listopadu roku 1960.

Prostor kostela bylo nutno co nejvíce uvolnit. Za oběť padly dřevěné lavice, které byly rozřezány a spáleny. Varhany byly převezeny do kostela v Chudobíně a z původního vybavení zůstala alespoň kazatelna, která nepřekážela budoucím regálům. Novogotická stavba nemohla zdaleka zajistit knihovním fondům optimální podmínky pro jejich dlouhodobé uchování. Ani proměna na sklad neprobíhala hladce, ukázalo se, že finanční náklady jsou příliš vysoké. Až v roce 1966 se podařilo vybatvit prostor na ochozech a rok nato bylo teprve dohodnuto vybudování 7,5 metrů vysoké konstrukce uprostřed kostela.

Knihovna považovala kostel za krátkodobé provizorium, jako sklad knih nakonec fungoval téměř 60 let. I když se uvažovalo nad stavbou nové budovy a v průběhu 50. – 70. let minulého století vznikly čtyři architektonické studie na stavbu knihovny, žádná z nich nebyla realizována. Kromě regálů, nebyl kostel nijak upraven, aby mohl sloužit pro uchování fondu. Knihy v prostorách kostela značně trpěly. V zimě byly vystaveny mrazu, v létě vysoké vlhkosti, na podlaze kondenzovala voda, objevovaly se problémy s plísňovým napadením fondů. Snaha zlepšit alespoň částečně podmínky proběhla na konci 80. let, kdy byl obnoven plášť věže kostela, mezi léty 1991 a 1992 a následně i 2005 a 2006 pak byla restaurována vitrážová okna pocházející z 80. let. Ani tyto úpravy však nepomohly. Přestěhování knih do lepších prostor proto bylo jednou z priorit knihovny. To se podařilo až díky vybudování nového depozitáře v Olomouci-Hejčíně. Po jeho dostavbě započala v březnu 2019 největší stěhovací akce v dějinách VKOL. Do pohybu se dalo téměř 1,25 milionu svazků z celkem šesti olomouckých objektů, z toho přibližně 300 000 svazků přímo z Červeného kostela, které byly přestěhovány během tří měsíců do nových moderních prostor.

Vlastní vyklízení kostela bylo jednou z nejkomplicovanějších částí akce, protože horní dvě podlaží vestavěné konstrukce byla

dostupná pouze po úzkém schodišti. Dodavatel si však s tímto problémem poradil a po dobu stěhování si v kostele vybuřoval vlastní výtah. Po ukončení stěhování zbyly v kostele pouze prázdné regály a svařovaná třípodlažní vestavba, jejíž likvidace byla až součástí rekonstrukce zahájené v roce 2020.

S projektem nového depozitáře a s ním spojeným uvolněním kostela se otvíral prostor k úvahám, jak tuto stavbu v budoucnu využívat dál. Již v roce 2005 byl zpracován projektový záměr na rekonstrukci kostela na studovnu s volným výběrem, který reagoval na dlouhodobou nedostatečnost volného výběru v hlavní budově VKOL, což by ale znamenalo další dělení již tak roztržštěných knihovních služeb, a proto bylo od této myšlenky upuštěno.

V průběhu let proto převážil názor vrátit kostelu jeho původní funkci, vytvořit z něj místo, kde se scházejí lidé, aby se duchovně posílili nebo obohatili. Vzhledem k tomu, že VKOL dlouhodobě postrádala reprezentativní a kapacitně dostačující prostory pro její kulturně-vzdělávací činnost, bylo rozhodnuto, že kostel bude nově sloužit právě kulturním účelům. V roce 2017 byla atelierem-r architekta Miroslava Pospíšila zpracována studie na jeho přestavbu. Zcela odlišná funkce kostela však zahrnovala i vybudování prostor pro zázemí knihovny i návštěvníků, ty zpracovatel umístil do nové stavby spojující kostel s budovou ředitelství.

Práce na projektu započaly v září 2020 a trvaly do května 2023. Kostel byl nejprve staticky zajištěn, proběhla kompletní renovace všech problematických částí budovy. Uvnitř budovy byly vybourány poškozené podlahy, odstraněny veškeré vnitřní omítky, do nové podlahy z terazza bylo instalováno podlahové vytápění. Celý objekt byl vybaven novou elektroinstalací včetně osvětlení, ozvučení, slaboproudých rozvodů. Cihlové zdi byly pečlivě vyčištěny, kostel má rovněž novou měděnou střešinu, osázenou „šperky“ z dílny olomouckého sochaře Jana Dostála. Střešina časem získá tmavý nádech

a bude doplňovat přístavbu s černým pláštěm. Podoba současného foyer je výřezem části půdorysu kostela, vysunutého mimo původní platformu. Úhly stěn, které tato přístavba svírá, jsou stejné jako úhly stěn, které najdeme uvnitř kostela. Součástí foyer je zhruba osm metrů vysoká stěna pokrytá téměř deseti tisíci knihami, která nejen že zakrývá vzduchotechniku, ale pomáhá také prostoru akusticky. Na jejich pořízení vyhlásila knihovna veřejnou sbírku, do které se zapojili jak čtenáři knihovny, tak i obyvatelé Olomouce. Knihy jsou zde záměrně prezentovány hřbetem dozadu. Kniha je tu vnímána jako nosič informací, bez ohledu na téma, ideologii, jazyk či obsah. Velkou proměnou prošlo také okolí kostela. Prostor byl částečně zpevněn a osázen lavicemi z pohledového betonu a zelení, nechybí ani designové stojany na kola.

Ve středu 17. 5. 2023 byl kostel po dvouapůlleté rekonstrukci konečně otevřen a Vědecká knihovna se dočkala reprezentativních prostor pro svou kulturně-vzdělávací činnost a výstavy. Zahajovací pětidenní festival, příznačně nazvaný ZACÍNÁME..., nabízející prohlídky, autorská čtení, besedy, koncerty a divadla a mnoho dalších akcí, si nenechalo ujít na 7 000 lidí. Ojedinelý prostor v kostele láká mnoho návštěvníků, od otevření ho navštívilo přes 20 tisíc lidí, ať přišli na prohlídku, na výstavu či na jednu z mnoha kulturních akcí, vždy odcházeli spokojeni, což potvrzuje skutečnost, že celý projekt měl a má smysl. Přednáškový sál v Červeném kostele umožňuje

knihovně rozšířit dramaturgii o akce nového typu a vytvořit tak pestřejší nabídku pro veřejnost, odborníky i školy. Současně kostel rovněž již nyní nabízí možnosti hlubší spolupráce s dalšími kulturními institucemi nejen v Olomouci, ale v celém Olomouckém kraji.

Více jak 60 let byl kostel uzavřen veřejnosti. Kolemjdoucí si mohli občas nahlédnout dovnitř pootvřenými dveřmi, což ještě více podněcovalo jejich zvědavost, ale vejít jim umožněno nebylo. Dle zpětných reakcí hodnotí pamětníci rekonstrukci kostela jako zdařilou a možnost vrátit se na místo, kde se v dětství či mládí scházeli s přáteli, v řadě z nich vyvolává krásné vzpomínky. Olomoučané pamatující si kostel jako nepřístupnou budovu mohou konečně vstoupit a podívat se do míst, která jim byla

Červený kostel

tak dlouho skryta. Červený kostel splňuje všechny podmínky proto, aby se stal oblíbeným místem setkávání nejen Olomoučanů, ale všech, kteří se v současném rychlém světě chtějí na chvíli zastavit, odpočinout si, rozjímat. Nové foyer nabízí návštěvníkům klidné prostory pro studium či práci, ale také posezení a odpočinek, který si mohou zpestřit četbou, v nabídce je na 30 titulů časopisů a novin k zapůjčení. Od září si navíc mohou pobyt zpříjemnit kávou, v provozu již bude nová kavárna. Vědecká knihovna získala unikátní prostory a s tím i zcela nový úkol – vytvářet pro návštěvníky kvalitní program, kvůli kterému se budou vracet zpět a současně přivedou VKOL i nové čtenáře.

Knihovny ve světle statistik za rok 2022

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS), jako státní příspěvková organizace Ministerstva kultury ČR, zveřejňuje každoročně výsledky činnosti knihoven za uplynulý rok v podobě přehledového publikačního výstupu *Kultura* v číslech a podrobnější zprávy Základní statistické údaje o kultuře v České republice. Číslo za rok 2022 již přinesla první zmíněná přehledová publikace *Kultura* České republiky v číslech za rok 2022, která v kapitole Knihovny seznamuje s výsledky veřejných knihoven v uplynulém roce (s přehledem počtu čtenářů, výpůjček, návštěvníků od roku 2001 a on-line návštěvníků, počtu kulturních a vzdělávacích akcí včetně návštěvníků od roku 2005).

Jak uvádí autorka textu Mgr. Lucie Macháčková z Knihovnického institutu NK ČR: „*Bude-li porovnávat roky 2021 a 2022, zřetelně se ukazuje návrat uživatelů zpět do knihoven. ... Počet registrovaných čtenářů vzrostl celkově o 9 %, z toho počet dětí do 15 let dokonce o 21 %. Celkový počet návštěvníků veřejných knihoven se zvýšil o 13 %. Při bližším pohledu bylo zjištěno, že počet fyzických návštěvníků vzrostl o 39 %.*“¹

„Odměnou“ pro knihovny za jejich nemalé úsilí podpořit po covidovém období zájem o svoje služby jsou údaje o počtu akcí a návštěvníků:

„*Počet pořádaných kulturních akcí se oproti roku 2021 více než zdvojnásobil (růst o 107 %) a počet návštěvníků těchto akcí stoupl o 91 %. Ještě větší nárůst zaznamenáváme u počtu vzdělávacích akcí (růst o 139 %) i jejich návštěvníků (růst o 114 %).*“²

Situace v jednotlivých krajích nemusí vždy kopírovat celostátní průměr. Obecně však lze hovořit o návratu čtenářů a návštěvníků, kterému šlo vstříc i motto letošního Března - měsíce čtenářů „Návrat do knihoven“.

Knihovny Jihomoravského kraje

Covidové období negativně ovlivnilo také statistické výkaznictví knihoven v Jihomoravském kraji. Potěšující zprávou je nárůst statistických ukazatelů ve shodě s celorepublikovými výsledky.

Celkový počet registrovaných uživatelů zaznamenal oproti předchozímu roku nárůst o **12,2 %**, v případě uživatelů **do 15 let až o 22,2 %**. Rostoucí zájem o využívání služeb knihoven, zejména u dětí a mládeže, představuje pozitivní trend, a to ve všech typech knihoven. Největší nárůst uživatelů zaznamenala krajská knihovna, přetrvávající výzvou je návrat čtenářů do neprofesionálních knihoven.

Návrat návštěvníků do knihoven zaznamenal takřka 50% nárůst oproti předchozímu roku. Přesto nelze čísla srovnávat s výsledky předcovidového období. Rostoucí nabídka akcí v knihovnách, zejména v případě vzdělávacích akcí (nárůst o 121,6 %), podporovaná i prostřednictvím krajské dotace regionální funkce knihoven již přináší viditelné výsledky. Podporu pro konání akcí v knihovnách nabízí nová databáze autorů a lektorů *besednik.cz*, knihovny v Jihomoravském kraji mohou přes svoje pověřené knihovny využívat sdílenou tabulku autorů působících v Jihomoravském kraji.

Množství výpůjček v každé knihovně je ovlivněno množstvím finančních prostředků na nákup knihovního fondu. **Pouze pětina knihoven**

¹ https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2023/05/kultura_v_cislech_2022_web2.pdf, s. 19.

² https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2023/05/kultura_v_cislech_2022_web2.pdf, s. 20.

Počet registrovaných uživatelů

	2022	2021	2021/2022	2019
Krajská knihovna	18 752	13 427	+ 5 325/39,6 %	20 245
Pověřené knihovny	60 354	55 942	+ 4 412/7,8 %	73 827
Profesionální knihovny	36 726	32 488	+ 4 238/13 %	41 049
Neprofesionální knihovny	24 921	23 586	+ 1 335/5,6 %	27 674
Celkem	140 753	125 443	+ 15 310/12,2 %	162 795

Počet registrovaných uživatelů do 15 let

	2022	2021	2021/2022	2019
Krajská knihovna	0	0	0	0
Pověřené knihovny	17 441	14 637	+ 2 804/16 %	20 911
Profesionální knihovny	12 596	9 483	+ 3 313/26,3 %	14 212
Neprofesionální knihovny	7 227	6 400	+ 827/11,4 %	8 559
Celkem	37 264	30 520	+ 6 744/22,2 %	43 722

Počet fyzických návštěvníků

	2022	2021	2021/2022	2019
Krajská knihovna	453 534	185 996	+ 267 538/143,8 %	656 239
Pověřené knihovny	860 096	662 186	+ 197 910/29,8 %	1 016 458
Profesionální knihovny	504 928	362 201	+ 142 727/39,4 %	621 881
Neprofesionální knihovny	214 595	154 924	+ 59 671/38,5 %	275 985
Celkem	2 033 153	1 365 307	+ 667 846/48,9 %	2 570 563

v Jihomoravském kraji naplňuje požadavek **Standardu pro dobrou knihovnu na nákup knihovního fondu, tj. minimální částkou na nákup knihovního fondu na obyvatele ve výši 30 Kč.** Tím více jsou knihovnami žádané výměnné soubory s nabídkou novin a dalších druhů dokumentů jako audioknihy, zvukové knihy, ALBI tužky a nově v některých pověřených knihovnách i robotické hračky ozoboty. Zdroj kvalitní literatury pro profesionální

knihovny představuje nabídka České knihovny. Všechny knihovny se mohou při výběru inspirovat publikacemi ověřenými literárními cenami, jejichž přehled pravidelně aktualizuje Moravská zemská knihovna na záložce Pro knihovny – Literární ceny.

Statistické výsledky za rok 2022 v knihovnách Jihomoravského kraje přináší dobré zprávy o rostoucím zájmu čtenářů a návštěvníků o služby knihoven. Ani celorepublikové

Počet vzdělávacích akcí

	2022	2021	2021/2022	2019
Krajská knihovna	177	52	+ 125	204
Pověřené knihovny	4 228	1 853	+ 2 375	3 252
Profesionální knihovny	1 574	731	+ 843	1 683
Neprofesionální knihovny	516	294	+ 222	447
Celkem	6 495	2 930	+ 3 565	5 586

Počet výpůjček

	2022	2021	2021/2022	2019
Krajská knihovna	417 013	303 980	113 033/37,1 %	569 721
Pověřené knihovny	1 980 942	1 580 173	400 769/25,3 %	2 303 624
Profesionální knihovny	1 133 319	1 042 692	90 627/8,6 %	1 398 258
Neprofesionální knihovny	505 084	426 925	78 159/18,3 %	633 909
Celkem	4 036 358	3 253 770	782 588/24 %	4 905 512

výsledky však zatím nepředstavují návrat k předcovidovému období. Přínosem uplynulého období je rozšíření aktivit knihoven do on-line prostředí, což dokládá rostoucí počet knihoven zapojených do Knihovny.cz, zájem uživatelů o služby digitálních knihoven včetně

on-line akcí dostupných prostřednictvím YouTube kanálů knihoven. Motto letošního Března - měsíce čtenářů tak zůstává i pro další období výzvou pro knihovny všech velikostí. Hledat cesty ke čtenářům, aby se do svých knihoven rádi vraceli.

Místní knihovna Litobratřice

Soutěž Vesnice roku 2023 v Jihomoravském kraji

Magda Švejarová
svejarova.magda@knihonahod.cz

V tomto roce proběhl již 27. ročník soutěže Vesnice roku. Z Jihomoravského kraje bylo přihlášeno celkem 16 obcí, celostátně bylo do soutěže zapojeno 175 obcí. Jako členka krajské hodnotící komise za SKIP ČR jsem se zúčastnila poprvé. Hodnocení probíhalo od 5.6. do 9.6. 2023, hodnotící komise měla opravdu nelehkou úlohu, rozhodnit a vybrat v jednotlivých kategoriích nejlepší obce.

Přehled přihlášených obcí:

- **Okres Blansko:** Kozárov
- **Okres Brno-venkov:** Běleč, Branišovice, Drásov, Ochoz u Brna, Ořechov, Syrovice, Vohančice
- **Okres Břeclav:** Brumovice, Strachotín
- **Okres Hodonín:** Blatnička, Sudoměřice
- **Okres Vyškov:** Kobeřice u Brna, Letonice, Nevojice
- **Okres Znojmo:** Kravsko

Nejvyšší ocenění – **Zlatou stuhu** získala obec **Sudoměřice** a v celostátním kole bude reprezentovat Jihomoravský kraj. Titul obci náleží za bohatý společenský život, za péči o tradiční zástavbu,

podporu místního folkloru i obyčejovou tradici, protipovodňová opatření i nová SMART řešení. Sudoměřice se nacházejí v okrese Hodonín na úpatí Bílých Karpat na hranicích se Slovenskou republikou. Obec má 1 265 obyvatel a je členem Mikroregionu Strážnicko, Dobrovolného svazku obcí – Obce pro Baťův kanál, Místní akční skupiny Strážnicko a Euroregionu Pomoraví.

Součástí celkového hodnocení je také udělení Diplomu Vesnická knihovna roku 2023 Jihomoravského kraje. Toto ocenění získala Obecní knihovna Branišovice za rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb, za podporu kulturního a společenského života v obci, podporu čtenářství, spolupráci s místními organizacemi a propojování komunit. Knihovna v Branišovicích spadá do správního obvodu Pohořelice, nadále zůstává pod metodickou péčí regionálního oddělení Městské knihovny Znojmo. Toto ocenění posunuje knihovnu do celostátní soutěže Knihovna roku. Celostátní komise bude hodnotit všechny vybrané knihovny z jednotlivých krajů a výsledky budou zveřejněny v Týdnu knihoven.

Obecní knihovna Branišovice

Seminář MZK o rozvoji komunitních knihoven

Barbora Buchtová
bara.buchtova@gmail.com

Na přelomu května a června 2023 proběhl v Moravské zemské knihovně třítydenní kurz „Jak rozvíjet knihovní komunitu prostřednictvím sociálních sítí a dalších nástrojů“. Seminář vycházel z aktuálního znění Konceptce rozvoje knihoven, ve kterém je nyní nově zakotvena také komunitní role knihoven. Měl za cíl dát tuto komunitní roli, kterou už mnoho knihoven dlouhodobě rozvíjí a naplňuje, do kontextu sociálních médií.

Co je to komunita a komunitní role knihoven?

„Komunita je typ skupiny, jejíž členové mezi sebou mají trvalé, zvláštní vztahy. Prožívají pocit, že je něco spojuje a že toto spojení má smysl. Komunikují spolu, ovlivňují se, spolupracují a drží při sobě. Členové komunity sdílejí společné hodnoty, zájmy či myšlenky.“¹ Z této definice si můžeme vzít, že **pro komunitu jsou podstatné především vztahy a vazby mezi jejími jednotlivými členy**. Vznik a rozvoj těchto vztahů může být posilován právě činností místních knihoven. Nová konceptce vychází z předpokladu, že knihovníci znají dobře svou lokalitu, čtenáře a další návštěvníky i témata a problémy, které danou oblastí hýbou, a zároveň že i samotné knihovny jsou vystavěny na principech demokracie a úcty k názorům druhých. Z těchto důvodů jsou knihovny ideálním místem pro rozvoj komunitní činnosti, setkávání, debatování, celoživotní neformální vzdělávání i vzájemné poznávání.²

Co podle nové konceptce mohou knihovníci dělat?

Knihovníci se k naplňování komunitního cíle mohou postavit různými způsoby. Mohou například:

- 1) **Vytvářet čilý komunitní život, podněcovat občany k častým návštěvám** – příkladem může být Knihovna Třinec, kde si své místo může najít velké množství různorodých skupin (mají zde nejen dětské, ale i teen oddělení, seniorpoint, kavárnu, galerii i infocentrum), připravují bohatý kulturní a vzdělávací program, se kterým často vychází i do městských ulic či parků a na některých typech akcí a aktivit mají možnost mísit se různé socioekonomické skupiny.³
- 2) **Diskutovat o celospolečenských i místních tématech** – příkladem může být Městská knihovna v Praze, která pořádala ve svých prostorách například diskuse na žhavá témata, jakými jsou metropolitní plán⁴, klimatická změna⁵ či nedostupnost bydlení⁶.
- 3) **Přirozeně spojovat obyvatele s místní samosprávou**. K tomu mohou pomáhat

1 Komunitní knihovnou krok po kroku [online]. Brno, 2020 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://kisk.thinkific.com/courses/komunitni-knihovna>

2 Tři pilíře Konceptce: Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://konceptce.knihovna.cz/tri-pilire-konceptce/>

3 Nejsme jen knihovna!. *Knihovna Třinec* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://knihovnatrinec.cz/poprv-v-knihovne/nejsme-jen-knihovna/>

4 Metropolitní plán: Jak můžeme ovlivnit budoucnost Prahy. *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/akce/e20747-metropolitni-plan-jak-muzeme-ovlivnit-budoucnost-prahy/?KNIHOVNA=0&>

5 Klimatická změna a města: strategie a praxe. *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/akce/e18350-klimaticka-zmena-a-mesta-strategie-a-praxe/?KNIHOVNA=0>

6 Byt či nebyt - je dostupné bydlení problém, který se dá řešit? *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1795-byt-ci-nebyt/?KNIHOVNA=0&>

mimo jiné programy typu Místní akční plány ve vzdělávání a jim podobné, pokud se knihovně podaří být těchto programů součástí. Výhodou je, že se tak knihovna může dostat do strategických plánů regionu či obce, což je věc, o které nová koncepce rovněž hovoří.

- 4) **Posilovat soudržnost mezi lidmi a vzájemnou důvěru.** K tomu mohou posloužit akce a aktivity knihovny, které pomáhají k tomu,

aby se lidé, kteří žijí blízko sebe, skutečně poznali. V menších lokalitách/sousedstvích mohou fungovat sousedské slavnosti, kterých se již teď knihovny často účastní, nebo je i pořádají, či aktivity podobného typu (místní festivaly či slavnosti, hody, masopusty, pálení čarodějnic atp.). Ve větších městech lze zase například vyzkoušet tzv. „živou knihovnu“, při které si návštěvníci knihovny mohou místo papírové knížky půjčit skutečného člověka, který jim povypráví svůj příběh a odpoví na konkrétní otázky. Takovými živými knihami mohou být například příslušníci různých menšin, lidé s netradičním povoláním či životním stylem, lidé žijící s handicapem či nemocí, pamětníci historických událostí apod.⁷ - podle toho jací lidé v daném městě žijí.

- 5) **Přispívat k budování lokálního patriotizmu, aby komunita kolem**

knihovny prohlubovala svůj vztah k místu, kde žije. Příkladem může být Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm, která každoročně v letních měsících pořádá tzv.

Procházky pamětí města. Hlavními průvodci po známých i neznámých místech Rožnova jsou místní senioři a účastníci mohou díky těmto netradičním prohlídkám na čerstvém vzduchu poznávat místní přírodní, kulturní a historické dědictví. Některé trasy se konají dokonce formou hry.⁸ Podobně

k tomu přistoupila i obecní knihovna ve Staticích, která při příležitosti svého stého výročí uvedla pátrací rodinnou hru o historii Staticen Po stopách Václava Březiny. Hra skrze poznání lokální historie a výrazných osobností pomáhá dospělým i dětem vzbudit zájem o místo, ve kterém žijí. Ocenili ji zejména rodiny s dětmi, zvláště během protiepidemických opatření.⁹

Co knihovníci potřebují umět, aby mohli komunitní cíl koncepce naplňovat?

Knihovníci potřebují především 2 věci k dosažení komunitních cílů:

- 1) umět pružně reagovat na potřeby lidí
- 2) intenzivně spolupracovat s dalšími místními organizacemi a institucemi.

7 Živá knihovna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiv%C3%A1_knihovna

8 Procházky pamětí města. *Co dokáže knihovna* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://codokaze.knihovna.cz/prochazky-pameti/>

9 Pátrací rodinná hra o historii Staticen. *Co dokáže knihovna* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://codokaze.knihovna.cz/patraci-hra-staticen/>

A s oběma těmito úkoly jim mohou velmi dobře pomáhat právě sociální sítě.

Jak sociální sítě mohou knihovníkům pomáhat při dosahování komunitních dílů?

Sociální sítě je možné například využívat k získávání informací o návštěvnících knihovny a také o obyvatelích, tématech, aktivitách i organizacích v obci. Na Facebooku i Instagramu můžeme například zjistit a sledovat, kdo je ve městě aktivní či populární, jaké všechny organizace zde působí, co se

ve městě děje, jaké události se konají a kdo je pořádá, jaké skupiny zde fungují, jaký je jejich účel a co se ve skupinách sdílí, co lidé nejčastěji v souvislosti s lokalitou řeší, kde se lidé nejčastěji fotí atd.

Informace získané ze sítí nám mohou pomoci udělat si základní přehled o lokalitě ale také vytvořit místní mapu aktérů pro potenciální spolupráci neboli komunitní mapu. **Komunitní mapa** může mít např. formát mentální mapy s rozpisem všech různých spolků, míst, firem, organizací i jednotlivců, kteří se v dané lokalitě nacházejí a mají nějaký potenciál pro další spolupráci. Dalším možným formátem záznamu je např. mapa sousedství, seznam aktérů dle kategorií nebo vyznačení bodů v google mapě. K vytvoření komunitní mapy je však zapotřebí čerpat informace nejen ze sociálních sítí, ale i z dalších zdrojů na internetu (web obce, mapy, rejstříky spolků, katalogy, databáze strategií, lokální a turistické weby atd.) a ideálně vyrazit do ulic a udělat tzv. mapování v terénu (tzn. hledat zajímavá místa, lidi, firmy, skupiny přímo během procházek ve vašem okolí).

Sociální sítě je také možné využít k samotnému zapojování uživatelů z komunity – lidé mohou jejich prostřednictvím nejen komunikovat, ale i navrhovat, participovat a spoluvytvářet. Když knihovník či knihovnice komunikují s komunitou, můžou jí klást

otázky, které je zajímají a na ně potřebují znát odpovědi. Mohou také tvořit různé ankety či dotazníky a využívat dalších kreativních participativních metod třeba i v offline a v online světě na ně jenom upozorňovat. Pro komunikaci s komunitou může být obzvláště vhodné vy-

užívat **facebookových skupin**, které je možné nastavit jako uzavřené, aby do nich neměli přístup lidé, kteří do dané komunity nepatří. Samozřejmostí je, že Facebook je vhodné využít jako komunikační platformu jen pokud to vyhovuje všem nebo alespoň naprosté většině členů komunity. Jinak je možné využít jakoukoli jinou komunikační platformu. Komunikaci nastavujeme vždy tak, aby se do ní členové mohli zapojit, a využíváme naplno interaktivních možností, které online platforma nabízí. Příkladem mohou být různá hlasování, diskuzní vlákna, možnosti vkládání (nap. obrázků či jiných souborů do skupin) atd.

Výstupy z kurzu

V závěrečné hodině mohli absolventi kurzu prezentovat návrh svého komunitního projektu a komunitní mapu – seznam potenciálně zapojených lokálních partnerů a účastnit se facilitované diskuze na téma „Jak zapojovat lidi a partnery v lokalitě“. Během kurzu měli účastníci možnost komunikovat prostřednictvím společné facebookové skupiny, do které také nahrávali své návrhy projektů.

Knihovnický tábor Knihovny Kroměřížska

Kamila Zikmundová
zikmundova@knihk.cz

Poslední červencový den začal druhý ročník příměstského tábora při Knihovně Kroměřížska, tentokrát s podtitulem „Umčo v knihovně“. Celkem 15 dětí se mohlo těšit na zajímavý program, který si pro ně knihovnice z oddělení pro děti a mládež připravily.

Hned v pondělí si děti pod vedením výtvarnice a scénografky Terezy Černohorské vyráběly deníky, které pak po celý týden plnily svými zážitky z tábora. Tereza jim ukázala japonskou šitou vazbu a na desky deníku děti mohly použít papír, který přivezla z Japonska.

V úterý se děti seznámily s regionálním výtvarníkem a novinářem Karlem Tomanem, který v letošním roce zemřel. Jeho kresby jsou plné záhadných stvoření, obludek a příšerek. Jeho syn Karel a snacha Milena nám laskavě zapůjčili kopie i originály kreseb a mimo jiné i pastelky, kterými pan Toman kreslil. Přes videohovor děti také pozdravili a vysvětlili úkol, který pro ně vymysleli. Na nakopírovaných originálech byly zakryty části kreseb a děti je pak měly dle své vlastní fantazie doplnit. Kreslit mohly pastelkami, které používal samotný Karel Toman. Ke svým obrazům potom děti vymýšlely názvy i příběhy, u jejichž interpretace jsme se všichni dobře bavili. Nakonec mohly srovnat své výtvary s originály Karla Tomana a bavit se tím, kolik toho změnily a kde se zase trefily.

Ve středu jsme využili prvního hezkého dne v týdnu a strávili ho skoro celý venku. Dopoledne jsme hráli různé hry v Bezručově parku

a odpoledne jsme si zašli do Podzámecké zahrady a na zmrzlinu, která k létu neodmyslitelně patří.

Ve čtvrtek jsme vyrazili na výlet do Muzea v přírodě Rymice, kde jsme se s dětmi zúčastnili edukačního programu Včelařství aneb Rojení v Rymicích. Poté jsme se prošli po původních staveních a prohlídku zakončili společnou fotografií u větrného mlýna. Před odjezdem zpět do Kroměříže jsme ještě posvačili na krásném dětském hřišti u hospodářského dvora a děti si nakoupily různé suvenýry. Po návratu do knihovny jsme se všichni začali chystat na společné grilování špekáčků a herme-

Účastníci příměstského tábora Knihovny Kroměřížska

linů a při společné hostině si pak vyprávěli všechny zajímavé zážitky z výletu.

Pro děti byla jistě nejlepší částí tábora možnost nocování v knihovně, které je již tradičně součástí našeho programu. Tentokrát jsme kvůli nepříznivému počasí nespali na zahrádce knihovny, ale v konferenčním sále. Tam si děti nachystaly různé válečí vaky, deky, karimatky a spacáky a při puštěné pohádce postupně všechny odpluly do říše snů.

V pátek se děti po skupinkách věnovaly tvorbě fotogramů a kresbě barvami a fixami na trička. Fotogram je fotografická technika bez fotoaparátu.

Jde o stínový obraz vytvořený v temné komoře. Děti si tak díky naší kolegyni Lucii Čevelové vyzkoušely netradiční tvorbu fotografie. Každý den si účastníci tábora našli také čas, aby doplňovali své zážitkové deníky a ani v pátek tomu nebylo jinak.

Vrcholem celého tábora pak byla vernisáž pro rodiče. Děti za asistence knihovnic připravily občasťvenní a všechny výtvary (obrazy, deníky, trička i fotogramy), které za celý týden vyrobily. Na závěr si ještě pro rodiče připravily vlastní divadelní představení, a to zcela bez zásahu knihovnic. Využily

k tomu výpůjční pult v dospělém oddělení a vtipnou zápletkou byla krádež vzácné knihy.

Věříme, že dětem se náš příměstský tábor líbil a budou na něj rády vzpomínat.

Poděkování patří Knihovně Kroměřížska, jmenovitě ředitelce Šárce Kašpárkové a všem jejím zaměstnancům, kteří trpělivě pomáhali. Dobrovolnicím Vladimíře Čevelové a Kateřině Slámové, které zdarma a ve svém volném čase pomáhaly připravovat a uskutečňovat program, a v neposlední řadě patří dík také Informačnímu centru Europe Direct, které pomáhalo s organizací celého tábora.

Knihovníci knihovníkům – Inspirace z knihoven V.

Jitka Burešová

vedouciregion@knihovna breclav.cz

Vzhledem k tomu, že inspirace není nikdy dost, zúčastnila jsem se v červnu 2023 s kolegyní na půdě Moravské zemské knihovny velmi příjemného setkání oceněných komunitních knihoven roku 2022. Jednalo se o následující instituce:

- Městská knihovna Mikulov,
- Obecní knihovna Obora,
- Obecní knihovna Bílovice nad Svitavou,
- Obecní knihovna Otnice,
- Knihovna Jiřího Mahena – pobočka Medlány (TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2021), které formou prezentace nastínily to nejlepší a nejzajímavější z jejich činností.

Po absolvování tohoto setkání jsme se rozhodly předat informace dál našim obsluhovaným knihovnám prostřednictvím vlastní prezentace na společných poradách. S přihlédnutím k možnostem daných knihoven jsme sestavily ukázkové aktivity, které by jejich pracovníci mohli uspořádat.

Nemusí se vždy jednat o pořádání drahého festivalu. Někdy stačí i maličkost, jako když

v Bílovicích nad Svitavou v předvánočním čase vytvoří adventní kalendář ve tvaru vánočního stromečku, kdy místo čokolády zobete z políček přání ve formě potěšujícího vzkazu (jako třeba usměj se, měj hezký den, obejmi někoho apod.).

V mikulovské knihovně nás naopak zaujal jejich projekt Chutné příběhy, kde si malí čtenáři mohou podle receptu z mezinárodní kuchařky připravit svoje vlastní tradiční jídlo, např. sushi. Při vaření se navíc dozvědí spoustu zajímavostí o zemi, pro kterou je připravovaný pokrm typický. Semínkovna či Rostlinkovna už je dnes součástí kdejaké knihovny, oproti tomu Kombucha point zcela jistě tak rozšířený není. Pro zájemce je v Městské knihovně Mikulov kombucha zdarma. Ani jazykové kurzy nemusí být v knihovnách drahé. Postačí šikovná knihovnice, která daný jazyk ovládá. Při této příležitosti se v Mikulově při výuce německého jazyka pro zpestření připraví vídeňský řízek. No není to paráda? To přece musí každého zlákat, když se nejedná pouze o nudné učení.

Knihovna v Oboře nás pro změnu zaujala zapojením do projektu Putování čtoucích rodin, při kterém se obyvatelé obce setkávají na zajímavých místech Obory. Zejména z důvodu nedostatečných prostorových možností některých knihoven je dobré různé aktivity pořádat mimo zdi knihovny, např. výlety s dětmi, zájezdy pro seniory, opékání špekáčků se čtením příběhů, Keltský telegraf, stezky po obci s úkoly a podobně.

Oceněné knihovny pořádají jarmarky, burzy, blešáky i stálé výstavy. Zajímavý byl např. prodej výrobků místních občanů. Stejně tak lze uspořádat podle vzoru pobočky KJM Medlánky výstavu ručně malovaných kamínků, které lidé buď namalují doma a přinesou do knihovny, nebo je přímo v knihovně vyrobí. Po skončení výstavy se roznesou po okolí.

Neméně zajímavé bylo pořádání Literárních čajoven, kdy se při „čaji o páté“ schází většinou seniory s vyprávěním svých příběhů a zážitků z dětství a mládí, přitom si vyměňují recepty, zkušenosti nebo trénují paměť. Stejně tak se zde setkávají maminky s malými dětmi.

Inspirativní pro nás bylo i zjištění otnické knihovny, že na besedy je vždy lepší zvát místní regionální autory či osobnosti, než známé celebrity z jiných regionů.

Knihovny také často využívají pomocnou ruku dobrovolníků, přátel, známých a rodinných příslušníků, kteří se podílejí na přípravách různých kulturních akcí. A právě proto, že to dělají dobrovolně, jsou výsledky vždy znát. Každý z nás přece raději chce, než musí.

Neopomenutelná je i pomoc potřebným. Knihovny jsou centry různých sbírek a charitativních projektů, z nichž nás zaujalo například pečení vánočního cukroví pro seniory či osamělé muže v obci, krabice od bot s dárky pro děti z dětských domovů nebo žluté kytičky proti rakovině.

Je vidět, že správně fungující knihovny jsou naprosto multifunkční a plní v obcích důležitou roli propojování občanů navzájem. A to je v dnešní době velmi potřeba. Těšíme se, až v příštím roce tyto knihovny navštívíme a představíme je knihovníkům našeho regionu.

Mgr. Ilona Salajková z Městské knihovny Mikulov

Literární soutěž Vyškovský cedník již po šestnácté

Sylva Cidlinská
cidlinska@kkdvyskov.cz

Literární soutěž pro autory z Vyškova vyhláší Knihovna Karla Dvořáčka Vyškov ve spolupráci s komunitní nadací Tři brány a s Klubem přátel KKD. První ročník se uskutečnil v roce 2007. Zprvu existovaly dvě kategorie pro děti a mládež, od roku 2013 přibyla třetí kategorie pro dospělé od dvaceti let. Posláním soutěže je hledat nové talenty a zažehnout v nich touhu psát i do budoucna. Pomyslný cedník – což vyjadřuje také logo – nabírá a sbírá vše, co fantazie autorů přinese, aby nakonec prošly sítí ty nejvydařenější literární texty. Účastníci mohou své dílo porovnat s ostatními a dozvědět se, zda obstojí v konkurenci stejně nadaných vrstevníků.

Každá kategorie má určené konkrétní téma a maximální rozsah textu. Zasláné příspěvky hodnotí ve dvou kolech pětičlenná porota. V prvním vyřazovacím kole určí finalisty, ze kterých následně vybere ty nejlepší. Slavnostní vyhlášení výsledků se tradičně koná v rámci Března – měsíce čtenářů. Vítězné práce každoročně vycházejí v tištěném sborníku.

Oproti minulým ročníkům poznamenaným covidovou epidemií se ve Vyškovském cedníku 2022 sešlo úctyhodné množství soutěžních prací. Hodnotili jsme celkem čtyřicet jedna textů na témata *Vzkaz v učebnici* pro 1. kategorii, *Nečekaný konec jedné párty* pro 2. kategorii a motto *Všichni občas děláme věci, které nedávají smysl* pro 3. kategorii. Řada autorů nás překvapila svými originálními nápěty i stylistickým zpracováním a určitě vítězné pořadí nebylo vždy jednoduché. První místa nakonec ve všech třech kategoriích obsadily dámy: Liliana Ondroušková

(Záhadný anděl), Gabriela Zouharová (Starman) a Eva Poláčková (Poklad ze smetáku).

Především v 1. kategorii pro děti ve věku od jedenácti do čtrnácti let hrají důležitou roli vyučující češtiny, kteří žákům o soutěži řeknou a motivují je k zapojení. Mnohá jména se potom v dalších letech pravidelně opakují. Máme radost, že tak děti získávají nadšení pro tvůrčí psaní a prohlubují svůj zájem o český jazyk.

Vážíme si všech účastníků, kteří mají odvahu své texty do Vyškovského cedníku zaslat. Přejeme jim hodně zdaru a inspirace a těšíme na jejich příspěvky v následujícím ročníku.

Vyhodnocení Vyškovského cedníku 2022

Program Erasmus+ nabízí příležitosti i pro vzdělávání knihovnic a knihovníků

Veronika Sellner

info@dzs.cz

Erasmus+ je jeden z nejdůležitějších programů Evropské unie podporujících mezinárodní vzdělávání. Knihovny mohou tento program využít jako nástroj pro posílení dovedností svých zaměstnanců a zlepšení služeb poskytovaných veřejnosti, zvláště v oblasti vzdělávání dospělých. V současném programovém období Erasmus+ 2021-2027 je v podpořených žádostech kladen důraz na témata inkluze a diversity, udržitelnosti, digitalizace či občanské angažovanosti.

Žadat je možné ve dvou základních tzv. klíčových akcích. Projekty výjezdů umožňují zaměstnancům knihoven i vzdělávaným osobám vyjet do zahraničí. Výjezdy mohou mít formu školení, stáží nebo stínování, což jsou vhodné příležitosti pro rozvoj profesních dovedností i získání nových perspektiv. Druhou klíčovou akcí jsou projekty spolupráce. Tyto projekty mohou být zaměřeny na výměnu osvědčených postupů, inovací a vývoj experimentálních přístupů.

Městská knihovna Lysá nad Labem například úspěšně zažádala o krátkodobý projekt výjezdů. Cílem projektu je díky návštěvě polských knihoven zkvalitnit a rozšířit připravované akce pro širokou veřejnost, a přispět tak ke zkvalitnění vzdělávání ve městě. Národní knihovna České republiky získala akreditaci pro realizaci pravidelných výjezdů v souladu se strategickým rozvojem knihovny. Mezi plánované aktivity začlenili stínování, školení i hostující experty. Organizacím, které s programem Erasmus+ zatím žádnou zkušenost nemají, se doporučuje žádat o krátkodobý projekt výjezdů. Akreditace je obecně určena spíše zkušeným žadatelům.

Jak na podání žádosti?

Nejbližší termín pro podání žádosti v oblasti vzdělávání dospělých je **4. října 2023**. Do tohoto termínu je možné podávat žádosti o financování projektů spolupráce malého rozsahu. Termín pro podávání žádostí v KAI – Krátkodobé projekty

výjezdů zatím není zveřejněn, uzávěrka se očekává v únoru 2024. Více informací k termínům výzvy naleznete na webu Domu zahraniční spolupráce,¹ chystané webináře pak v sekci Události.²

Pokud máte zájem se vzdělávat v online formě, ideální jsou k tomu akce pořádané na platformě EPALÉ.³ Platforma je bezplatná, dostupná i bez podpořené žádosti programem Erasmus+ a poskytuje online podporu všem v sektoru vzdělávání dospělých a celoživotního vzdělávání. Umožňuje sdílet s ostatními experty napříč Evropou odborné materiály, publikace a studie, diskutovat a vzájemně spolupracovat a oslovovat všechny zájemce dané cílové skupiny.

Knihovny hrají klíčovou roli v komunitním životě. Skrze možnosti programu Erasmus+ mohou ještě více rozšířit svůj dosah a přínos pro společnost. V případě zájmu sledujte webové stránky Domu zahraniční spolupráce. Najdete zde aktuální termíny výzev, připravované informační semináře i aktuality z oblasti mezinárodního vzdělávání.

¹ Blíží se podzimní termín pro odevzdání žádosti o financování z programu Erasmus+, 2023. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Praha: Dům zahraniční spolupráce [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/clanek/blizi-se-podzimni-termin-pro-odevzdani-zadosti-o-financovani-z-programu-erasmus>.

² Události. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Praha: Dům zahraniční spolupráce [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/udalosti>.

³ EPALÉ – Elektronická platforma pro vzdělávání dospělých v Evropě [online]. Evropská komise [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/cs>.

Přístupnost knihoven v roce 2023 a jak na ni

Helena Hubatková Selucká
hubatkovaselucka@gmail.com

Secke SKIP Bezbariérové knihovny prostřednictvím svých členů pomáhá knihovnám nastavovat pravidla přístupnosti pro osoby se specifickými potřebami. Tyto potřeby se mnohdy mezi jednotlivými typy postižení prolínají. Například to, co v oblasti jazykové přístupnosti potřebují osoby s mentálním postižením, tzn. „snadno přístupné informace“ jsou využitelné i pro seniory či osoby s odlišným mateřským jazykem nebo neslyšící. V oblasti fyzické přístupnosti, tzv. bezbariérového přístupu kolem knihovny i v interiéru, ocení úpravy nejen osoby s fyzickým postižením, ale i rodiče s malými dětmi či senioři. Změny, které knihovna v rámci zvýšení své přístupnosti provede, se několikanásobně vrátí.

Pro nastavení vhodné cesty, jak přemýšlet nad přístupností knihovny, je nutné projít si metodickou příručku Handicap Friendly, kterou vydala sekce Bezbariérové knihovny a je přístupná na webu. Příručka nastavuje pravidla přístupnosti ve dvou úrovních. Základem je univerzální metodika, která stanovuje pravidla přístupnosti platící pro všechny skupiny osob se specifickými potřebami. Druhou úroveň tvoří přístupnost konkretizovaná pro specifický typ znevýhodnění (osoby se zrakovým, mentálním, sluchovým nebo tělesným postižením) a nově také pro osoby s odlišným mateřským jazykem.

Hledání cest a limitů knihovny, která chce být přístupnější osobám se specifickými potřebami nebo chce rozšířit svou nabídku služeb, musí jít ruku v ruce s posláním a vizí celé knihovny a musí tak být i komunikováno. Ředitel nebo ředitelka knihovny musí tuto strategii zanést do dlouhodobého i krátkodobého plánování knihovny a seznámit s ním všechny zaměstnance knihovny. Cestou může být i společný rozbor pravidel Handicap Friendly

a hledání cest, jak zvýšit přístupnost knihovny. Někdy může být i zajímavou cestou rozdělit si pravidla pro jednotlivé skupiny a jejich zhodnocení zadat například jednotlivými odděleními, tím vzniká nejen větší vzájemné poznání potřeb daných oddělení, ale i i kaleidoskop nápadů, které pomohou knihovně se dále rozvíjet.

Dalším významným krokem je proškolení všech zaměstnanců knihovny v komunikaci a nabídce služeb osobám s daným postižením, na které se knihovna chce zaměřit. Jde o odborné školení, které povede zástupce organizace, jenž zastřešuje osoby s daným postižením, v němž se zaměří na pravidla komunikace a možné potřeby osob s daným typem postižením. Dalším stupněm je pak i specializované školení k přístupnosti webu, které musí absolvovat všichni, kteří vkládají informace na webové stránky knihovny. Knihovna si musí určit jednoho koordinátora (ve standardu uveden jako knihovnik-asistent/knihovnice-asistentka), který bude mít hlubší vzhled do problematiky a bude aktivně vyhledávat novinky

v oboru a informovat o nich vedení knihovny i své kolegy, např. formou školení nebo rozesíláním shrnujícího emailu za určité období. Tento knihovnicko-asistent/knihovnice-asistentka musí být také v knihovně přítomen po hlavní část otevírací doby knihovny, aby mohl být k dispozici na vyžádání osobám se specifickými potřebami. V případě větší knihovny s rozsáhlejším provozem je vhodné, aby takových knihovnicko-asistentů měla knihovna více.

Přístupnost webových stránek knihoven se řídí platnou legislativou, s využitím certifikovaného hodnotitele si knihovna může nechat zadat audit webových stránek a podle něj pak své webové stránky upravit. Přístupnost webu podle Standardu Handicap Friendly v sobě zahrnuje také dostupnost potřebných informací pro osoby se specifickými potřebami nebo pro osoby o ně pečující (rodinné příslušníky, asistenty, učitele apod.) Webové stránky musí obsahovat informace o tom, jak se dostat do knihovny prostřednictvím městské hromadné dopravy nebo pěšky, kde je vyhrazené místo pro parkování, případně místo na parkování pro osoby na vozíku, jak se zorientovat v knihovně a moci se v ní samostatně pohybovat (výťah, toalety, organizace jednotlivých pater, organizace jednotlivých oddělení atd.). Není pochyb, že knihovníci pracující v dané knihovně rádi pomohou, ale i zde platí, že návštěvníci knihovny se rádi seznámí s nabídkou služeb i možnostmi knihovny sami a chtějí být maximálně nezávislí a samostatní.

S dostupnými informacemi na webu souvisí i výťah z knihovního řádu, shrnutí toho nejdůležitějšího z povinností a práv čtenářů knihovny. Tento výťah může mít v knihovně široké využití. Vzhledem k často velmi rozsáhlým knihovnickým řádům knihoven, které jsou navíc plně knihovnické terminologie, využijí takový výťah i běžní čtenáři knihoven napříč věkovým spektrem, nejen tedy osoby se specifickými potřebami.

Kromě odborného proškolení zaměstnanců knihovny v problematice potřeb osob se

specifickými potřebami a pravidelného opakování tohoto školení, včetně informovanosti o změnách a novinkách v problematice, je rozsáhlým zdrojem informací a dalších podnětů i přímá práce s osobami s daným znevýhodněním. Toho může knihovna docílit jednak začleněním těchto osob do pracovního procesu, čímž docílí zvýšení informovanosti a empatie napříč pracovním kolektivem, tak spoluprací s organizacemi, které zastřešují danou cílovou skupinu. Vhodné je zapojit organizace pracující jak s dětmi, tak dospělými, a to nejen při přípravě speciálních programů pro danou cílovou skupinu, ale i nabídkou účasti na běžných programech knihovny s možností využití knihovnicko-asistentů/knihovnice-asistentky. O přístupnosti akce i pro osoby se specifickými potřebami musí knihovna informovat na propagačních materiálech daných akcí. O veškeré spolupráci s organizací je vhodné informovat na webových stránkách knihovny. Zástupce daných organizací i jejich členy je možné zapojit také do střednědobého i krátkodobého plánování knihovny.

Standard Handicap Friendly je rozdělen do osmi oblastí: obecné požadavky, personální pokrytí knihovny, fondy a služby, technické a materiální požadavky, webové stránky knihovny, propagace, spolupráce a integrace. V každé oblasti můžete narazit na limity, které vaše knihovna nemůže naplnit, např. kvůli technickému řešení budovy, to však není důvod rezignovat na snahy o vybudování přístupné knihovny. I s těmito variantami se při hodnocení Handicap Friendly počítá a hodnocení vždy individuálně vychází z parametrů dané knihovny s přihlédnutím k potřebám uživatelů se specifickými potřebami, kteří využívají služeb dané knihovny.

V posledních letech jsou knihovny zaměřené zejména na technologický rozvoj. To do značné míry nahrává právě zvyšování přístupnosti pro osoby se specifickými potřebami, musí ale o knihovně ve svém městě či obci vědět. A to právě díky webovým stránkám knihovny, vhodnému plánování a informovaným knihovnickům a knihovnicím.

Cena MARK vstoupila do svého 14. ročníku s novinkami

Libuše Nivnická
nivnicka@kjm.cz

Žádný obor lidské činnosti, má-li se rozvíjet a dokonce být centrem znalostí a kreativity, se neobejde bez odvážných, nápaditých, zapálených a pracovitých lidí. Ne jinak je tomu v oblasti knihovnických a informačních služeb. Všichni, bez rozdílu věku, kteří se rozhodli zasvětit svůj profesní život této oblasti, musí počítat s tím, že nejde o lukrativní byznys, ale o příležitost být u inovací a možností uvádět je do praxe, zároveň být denně v kontaktu s lidmi, kteří naše služby vyhledávají a potřebují. Zkrátka a dobře, práce v tomto oboru vyžaduje mix profesionality propojené s empatií, mezilidským porozuměním a zároveň odvahou zkoušet nové přístupy a služby, i opouštět přežitě formy.

Přilákat a udržet mladé talentované lidi v našem oboru není snadné. Proto se Svaz knihovníků a informačních pracovníků v roce 2010 rozhodl udělovat ocenění MARK nejlepším mladým pracovníkům/pracovnicím a studentům/studentkám našeho oboru. Samotná zkratka MARK nechává prostor otevřený pro nejrůznější atributy. MARK může být – *mladý/mladá, moudrý/moudrá; aktivní, atraktivní; rozkvétající, rozumný/rozumná; knihovník/knihovnice. Ale také mnoho dalších pozitivních přívlastků, které konkrétním lidem sluší a jsou pro ně typické.*

Ocenění se uděluje fyzické osobě do 35 let za originální/inovativní knihovnicko-informační projekt, počín či aktivitu s přínosem pro rozvoj knihovnických a informačních služeb. Hodnotí se originalita/inovativnost, realizace/realizovatelnost, míra užitečnosti pro cílovou skupinu a míra přínosu širší odborné komunitě. Každoročně však hodnotitelské komisi bylo líto, že z došlých nominací může být oceněn pouze jeden. Proto letos poprvé byli vyhodnoceni nejlepší „MARKové“ také na krajských úrovních. Ti

pak postoupili do celostátního kola – celkem 13 kandidátů. Celostátnímu vítězi bude slavnostně předána v Týdnu knihoven 2023 v rámci slavnostního udělování knihovnických ocenění (mj. ceny Knihovna roku a Městská knihovna roku) v Zrcadlové kapli Klementina.

Komise regionu SKIP Velká Morava hodnotila 4 nominace z Jihomoravského a dvě ze Zlínského kraje. Vítězkou za Jihomoravský kraj se stala **Mgr. Jana Zeithammerová z Městské knihovny Břeclav a za Zlínský Bc. Erika Koukalová z Městské knihovny Hulín.**

Jana Zeithammerová

U Jany Zeithammerové komise ocenila především její nasazení v době lockdownů, kdy pro čtenáře připravila on-line programy, natáčela podcasty věnované YA literatuře. Díky jejím

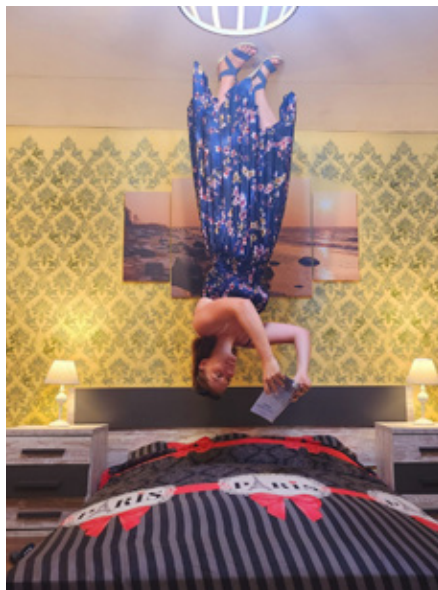

Jana Zeithammerová

aktuálními aktivitám se břevlavská knihovna stala jednou z předních knihoven v rámci republiky, které se úspěšně věnují fenoménu robotů, VR a 3D tisku. Zajišťuje aktivity pro širokou veřejnost zaměřené na propagaci a využití moderních technologií - Setkání s VR, Robotovna, Klub videoher a tvůrčí dílnu pro každého 3Děčko. Věnuje se také vedení dobrovolnického kroužku CoderDojo, věnovaného výuce základů programování. Podařilo se jí vytvořit dobrovolnickou komunitu dětí i rodičů, která se neustále rozrůstá.

Erika Koukalová

U Eriky Koukalové komisi zaujala rozmanitost její práce pro knihovnu a Městské kulturní centrum. Přispěla k modernizaci hulínské knihovny a její přiblížení mladé generaci v podobě odpočinkové zóny s young-adult literaturou, X boxy, počítači a sedacími vaky. Knihovna započala s půjčováním e- knih, audio knih a stala se centrem seznamování s moderními technologiemi. Vede kroniku knihovny a pro Městské kulturní centrum Hulín vymyslela již tři ročníky městské prázdninové hry.

Erika Koukalová

Slavnostní předání ocenění vítězům krajských kol proběhne v podzimních měsících 2023. Již nyní se těšíme na nové inspirativní počiny a nominace.

Bude vás zajímat, že...

...**letošními nositeli Medaile Z. V. Tobolky se na konferenci Knihovny současnosti 2023 stali:** Miloslav Linc z Městské knihovny v Praze, Roman Dub z Městské knihovny Písek, Lenka Dostálová a Tomáš Kubíček z Moravské zemské knihovny v Brně. Ocenění převzali z rukou Tomáše Řeháka, předsedy Sdružení knihoven ČR a Milana Němečka, vrchního ředitele sekce Živé umění Ministerstva kultury za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví. Za celoživotní práci byl oceněn Zdeněk Matušík z Národní knihovny ČR.

Bude vás zajímat, že...

... **po červencové smrti slavného spisovatele Milana Kundery věnovala jeho manželka Věra stovky nových knih Moravské zemské knihovně v Brně.** V pařížském bytě manželů Kunderových si desítky beden s knihami vyzvedl Tomáš Kubíček, ředitel Moravské zemské knihovny v Brně, kde sídlí i Knihovna Milana Kundery. Mezi dovezenými svazky jsou například eseje Roberta Musila – autora, který Kunderu mimořádně inspiroval. Dále byla přivezena díla Brocha, Goetha, Cervanteše i knihy s osobním věnováním od Gabriela Garcíi Márqueze.

Spolupráce Městské knihovny Znojmo se Stadtbücherei Mediathek Retz

Tereza Večeřová
vecerova@knihovnazn.cz

Přeshraniční spolupráce a propojování regionů představují velmi důležité hodnoty, na základě kterých pořádá Knihovna rakouské literatury v Městské knihovně Znojmo dlouhodobě společné akce s knihovnou v rakouském Retzu.

Již tradiční záležitostí jsou konverzační setkání Babylon. Při těchto akcích se setkávají občané z České republiky a Rakouska, aby mohli společně strávit příjemné chvíle naplněné konverzací. Pokud zavítáte, můžete uslyšet češtinu mísící se s němčinou a angličtinou a dveře jsou otevřeny i dalším jazykům. Nerozhoduje jazyková úroveň, důležitá je pouze chuť procvičit cizí jazyk a naučit se něco nového. V rámci těchto akcí vznikla již četná přátelství a milé kontakty. Mnoho účastníků navštěvuje Babylon pravidelně, stále se však přidávají i noví zájemci. Na každém setkání je na začátku sděleno téma, aby se měli konverzující od čeho odrazit. Následně se rozproudí volná debata. Setkání se vždy nesou ve velmi příjemné atmosféře.

6. května 2023 proběhla ve spolupráci s knihovnou v Retzu přeshraniční procházka s názvem Jaro s knihou bez hranic. V rámci této akce jsme se vypravili od hraničního přechodu na příjemné putování přírodou. Účastnili se opět zájemci z obou zemí, takže se i při putování čile konverzovalo v nejméně třech jazycích. Setkání na hranicích zahájil starosta města Retz pan Stefan Lang. Procházka byla zpestřena přednáškami se zajímavými informacemi o regionu s následným překladem a nechyběl ani dvojjazyčný přednes místních pověstí na vyhlídce u Svatého kamene (Heiliger Stein). Na tomto místě jsme se mohli občerstvit a odpočinout si, než jsme se vypravili za dalším poznáním. O část programu se postaral také Národní park Podyjí, jehož zaměstnanci nás

seznámili s místní květenou a zvířectvem. Pozvání přijala i autorka knihy Poezie květin Podyjí paní Jana Táborská. Kniha je plná krásných květinových ilustrací a informací o jednotlivých druzích. Díky paní autorce jsme měli možnost prohlédnout si tyto rostliny přímo v terénu a poslechnout si autorské čtení s překladem. Na propagaci akce se podílel i Leader Region Weinviertel Manhartsberg.

Byli jsme velmi potěšeni, že knihovna z Retzu byla také jedním z účastníků naší akce Knihovna v parku. Jednalo se o projekt, v rámci kterého jednotlivá oddělení Městské knihovny Znojmo prezentovala svoji činnost na stanovištích umístěných ve venkovních prostorech parku v centru města. Nechyběl ani hudební a další kulturní program či autorské čtení. Stadtbücherei Mediathek Retz měla svůj program ve stánku věnovanému Knihovně rakouské literatury. Kromě zábavného učení se nových německých slovíček a rakouských reálií tak mohly skupinky děti ze škol zhlédnout několik dvojjazyčně hraných pohádek s divadlem Kamishibai. Návštěvníci se tedy seznámili přirozenou a zábavnou formou s německým jazykem.

V rámci příměstských táborů pořádaných Retzem měly rakouské děti možnost vypravit se v doprovodu knihovnic do Znojma. Hlavní náplní byla návštěva naší knihovny. Po exkurzi po knihovně a jejich jednotlivých odděleních se děti nejvíce zdržely v Knihovně rakouské literatury, o které se dozvěděly mnoho informací. Následně si vybraly dětské knihy dle své preference a výtvarně je zpracovaly. Na dětském oddělení si malí účastníci hráli

s Ozoboty a Beeboty. Následně se děti ve skupinkách zabavily společenskými hrami. Velký úspěch sklidilo také vyrábění několika typů záložek, které budou dětem sloužit jako milá upomínka na den strávený ve znojenské knihovně. Příští léto bychom chtěli tuto akci zopakovat s tím, že se děti ze Znojma vypraví na den do Stadtbücherei Mediathek Retz, kde pro ně bude připravena exkurze a zajištěný program.

Speciální akcí byly také tzv. Letní Babylo-ny. Principem a hlavní myšlenkou bylo přenést v letních měsících pravidelná setkání ven mimo knihovny a poznat lépe partnerská města a jejich památky. V červenci jsme se setkali ve Znojmě a po úvodním slově ředitelky Městské knihovny paní Jany Sikorové a starosty města Retz jsme se vypravili do centra města. Paní Lucie Binko z turistického informačního centra města Znojma nás provedla po jeho nejvýznamnějších památkách. Výklad probíhal dvojjazyčně a celá akce se zakončila posezením v restauraci. Abychom poznali i město Retz a jeho krásy, pořádala se druhá část Letního Babylonu u našich sousedů. Prohlédli jsme si městské sklepení, kapli a další důležitá místa a dostali se i do méně známých zákoutí. Výklad probíhal opět dvojjazyčně a i tentokrát byla celá akce zakončena posezením u dobrého jídla a pití.

Vzhledem k úspěchu jarní přeshraniční procházky plánujeme a momentálně připravujeme

její podzimní období s názvem Podzimní čtení bez hranic. 16. 9. 2023 se opět sejdem na hraničním přechodu jakožto symbolickém místě propojení našich zemí a vydáme se společně do přírody. Program bude zaměřen i na nejmenší účastníky, kteří budou mít možnost nasbírat si po cestě kamínky a následně si je pomalovat barvami. Součástí programu bude také obrázkové divadlo Kamishibai, které mívá u dětí velký úspěch a vždy zaujme jejich pozornost. Divadlo se zahraje v českém a německém jazyce. Nebudou chybět ani informace o regionu a místní historii. Také na propagaci této akce se podílí Leader Region Weinviertel Manhartsberg.

Vždy nás velmi potěší, když můžeme naši přeshraniční spolupráci s Retzem dále rozvíjet a pořádat společné aktivity. Je velmi naplňující vidět zájem a radost ze vzájemných setkání, nových známostí a rozvíjejících se přátelství. O tom je právě ono propojování, které má být živé a tvořené lidmi s chutí a zájmem na něm pracovat a otevřít se mu. Hranice tu nejsou od toho, aby nás rozdělovaly, ale aby zdůraznily diverzitu jednotlivých států, ze které můžeme čerpat a inspirovat se. Vzhledem k úzkému napojení na Rakousko jsou právě i kontakty s rakouskými partnery tím, co činí knihovnu živou a co naplňuje její poslání a potenciál stát se místem setkání s rakouskou kulturou.

Přeshraniční procházka, foto: Franz Enzmann

Cyklus Používej MoZeK potřetí

Richard Guniš

Richard.Gunis@mzk.cz

Moravská zemská knihovna opět rozbíhá projekt mediálního vzdělávání a kritického myšlení pro širokou veřejnost.

První ročník cyklu byl zaměřen na tehdy relativně nové výzvy jako dezinformace, fake news, konspirační teorie atd. Pozvaní hosté se zaměřili na problematiku kritického myšlení, tedy dovednost umožňující člověku rozlišovat fakticky správné a nesprávné informace. Knihovnu navštívili mimo jiné Martin Charvát, Stanislav Gálik, Petra Vejvodová, Pavla Holcová nebo Lukáš Hána. Druhý ročník se specificky ptal, jak lidský mozek třídí informace a zpracovává vsudypřítomný mediální obsah. Zaměřili jsme se na přijímání, vyhodnocování a ukládání informací i na to, jak funguje lidský mozek. Tehdejší přednášející vycházeli z toho, že pokud chceme mozek dobře používat, potřebujeme ho taky dobře znát. Opět jsme zvali osobnosti z různorodých oborů, Jakuba Poka a jeho Školu paměti, neurokouče prof. RNDr. Aleše Stuchlíka, DSc., anebo neurologa MUDr. Martina Jana Stránského. Třetí ročník se opět vrací ke kritickému myšlení, teď ale obohacenému o poznatky z posledních let, ať už se jedná o pokus narušení výsledku demokratických voleb, globální pandemie, nebo aktuální konflikt na Ukrajině. To, co bylo v prvním ročníku ještě více méně abstraktní hrozbou projevující se v komentářích, zanechává současně v realitě mnohdy destruktivní stopu. Cílem třetího ročníku je ukázat, že za

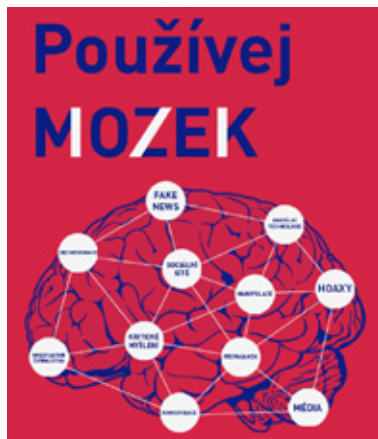
každou dezinformací a jejím sdílením není hledání nějaké alternativní pravdy, ale přímý útok na demokratickou společnost a snaha o její rozvrácení. Nová výzva, které se budeme věnovat, je i umělá inteligence. Potvrzení hosté zatím jsou:

- Bohumil Kartous působící v čele skupiny zaměřené na dezinformace Čestíř elfové,
- sémiotik a odborník na analýzu dat ze sociálních sítí Josef Šlerka,
- Miroslav Mareš a Miloš Gregor z politikologie Masarykovy univerzity a
- šéfredaktorka webu Neovlivni.cz Sabina Slonková.

Projekt poběží od září 2023 až do konce roku 2024, mimo přednášek budou nabídnuty i workshopy a promítání filmu.

Podobně jako v předchozích ročnících je důraz kladen na srozumitelnost, z každého výstupu by si měli posluchači odnést konkrétní nástroj, argumentaci k potírání dezinformací. Slouží to i k udržitelnosti projektu, který nemá fungovat jen jako poskytnutí informací pro již informované, ale dát jim do rukou argumentační sílu, kterou

můžou použít při střetu s dezinformacemi ve svém běžném životě. Více informací o programu najdete na stránce <https://www.mzk.cz/pouzivej-mozek>.

Poznej MZK s Amosem

Kristýna Juránková

Kristyna.Jurankova@mzk.cz

„Ahoj, já jsem Amos a budu tvým průvodcem službami Moravské zemské knihovny.“ Tímto úvodem začíná nová hra, kterou si zájemci mohou zahrát v prostorách Moravské zemské knihovny. Cílem hry je představit knihovnu a vybrané služby. Účastníci hry si hravou a interaktivní formou vyzkouší některé služby knihovny, prohlédnou si budovu a zjistí, jaké další možnosti jim knihovna může nabídnout.

Hra je primárně zaměřena na studenty středních škol. V současnosti ji knihovna nabízí jako jednu z možných exkurzí určených středoškolákům. Může si ji však přijít zahrát i běžný návštěvník. Hra je postavena na principu únikové hry, ale jejím cílem není uniknout z knihovny, ale naopak proniknout do knihovny, poznat ji zevnitř. Mohli bychom říci, že se tedy jedná spíše o „unikovou“ hru, ačkoliv spisovná čeština termín „uniková“ nezná.¹

Jak již bylo řečeno, hra je primárně zaměřena na studenty středních škol, což jsou budoucí potenciaální uživatelé knihovny. Hranice patnácti let není zvolena náhodně. Do Moravské zemské knihovny se lze registrovat až od 15 let. Účastníci nepotřebují žádné speciální vybavení, pouze chytrý mobilní telefon. Na využití mobilního telefonu je hra postavena, protože online životem s „mobilním telefonem v ruce“ je pro současnou generaci středoškoláků příznačná. Jedná se o tzv. generaci Z, která se vyznačuje právě využíváním technologií. Wikipedie definuje generaci Z následovně:

„Generace Z je známá životem online a v rychlém tempu, spojeným s okamžitým sdílením myšlenek a poznatků na různá témata, pomocí různých médií a produktů. Je vysoce propojená, takže mnozí z této generace po celý život využívají komunikační a mediální technologie jako internet, rychlé zasílání zpráv (instant messaging, textové zprávy), MP3

přehrávače, mobilní telefony či sociální sítě (např. YouTube). Tím si vysloužili přezdívku „digitální domorodci“. Většinou nejsou omezeni na domácí počítač, protože internet mají všude s sebou, a to například v mobilních telefonech.“²

Využití mobilních telefonů je při hře klíčové. Úkoly jsou schovány za QR kódy, které hráči hledají v jednotlivých podlažích knihovny. Po načtení QR kódu se hráčům otevře úkol, který je třeba vyluštit. Za vyluštění úkolu získají písmenko, které umístí do tajenky na odpovědním archu. QR kódy jsou rozlišeny podle barevného označení jednotlivých pater budovy. Celkově tedy hra obsahuje 8 úkolů, které je třeba vyluštit. Vyluštěním tajenky hra končí.

Odpovědní arch si zájemci o hru mohou vyzvednout na informacích, kde také celá hra začíná. Na pořadí plnění úkolů však nezáleží, průchod hrou je nelineární. Kromě odpovědního archu informační pracovnice poskytnou veškeré informace, které je třeba ke hře znát, a to včetně krátkého úvodu o instituci, v níž se nachází, bezpečnostních pravidel a dodržování pravidel chování ve studovných. Po vyluštění tajenky získají úspěšní luštitelé u informačního pultu drobnou odměnu. Hra je koncipovaná na 60 minut čistého času. K tomuto času je však nutné přičíst cca 30 minut na úvod a závěr.

Tak si přijďte zahrát!

¹ SKLENAŘOVÁ, Jana. *Role knihovny z pohledu studentů středních škol v kontextu jejich informačních potřeb* [online]. Brno, 2023 [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/tkt6ie/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Martin Krčál, DiS.

² Přispěvatelé Wikipedie, *Generace Z* [online]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2023, Datum poslední revize 26. 07. 2023, 07:19 UTC, [citováno 26. 07. 2023] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Generace_Z&oldid=23004913>

1. ročník KnihKvízu

Anna Mrázová

Anna.Mrazova@mzk.cz

V Týdnu knihoven, konkrétně v úterý 3. října 2023, iniciovala Moravská zemská knihovna v Brně vznik akce s názvem KnihKvíz. Jejím cílem je především popularizace menších oborových knihoven a jejich propojení a sepětí s knihovnami univerzitními a „velkými“. V sadech Národního odboje bude pro desítky středoškolských studentů připraven dopolední KnihKvíz. V něm bude třeba zodpovědět otázky připravené zapojenými knihovnami. Odměnou studentům bude piknikový koš – jeho velikost bude úměrná úspěšnosti v kvízu a také snad díky pěknému podzimnímu počasí i piknik sám. Během celého dne budou pak studenti moci zapojené knihovny v předem rezervovaný čas také navštívit.

V odpoledních hodinách se v prostorách restaurace Šelepka uskuteční knihovní kvíz pro širokou veřejnost. Atraktivitu tohoto

v současnosti populárního formátu snad zvýší i osobnosti, které přislíbily přečíst kvízové otázky, tedy ředitelky/ředitelé zapojených knihoven a děkanky/děkáni fakult.

Do prvního ročníku KnihKvízu se zapojily následující knihovny:

- Moravská zemská knihovna
- Knihovna Jiřího Mahena
- Ústřední knihovna Právnické fakulty
- Ústřední knihovna Přírodovědecké fakulty
- Knihovna FSS
- Knihovna FF
- Knihovna Pedagogická fakulta
- Knihovna Open Science na MU + KIC (EIZ, digitální knihovny)
- Knihovna Ústavu územního rozvoje
- Knihovna Metodického centra moderní architektury, NPÚ
- Knihovna NPÚ, ÚOP v Brně
- Knihovna Archeologického ústavu AV ČR
- Knihovna Technického muzea v Brně
- Knihovna Biskupství brněnského
- Knihovna České geologické služby

Věříme, že akce bude mít úspěch a příští rok se do ní zapojí přinejmenším dvakrát více knihoven! Veškeré informace naleznete na www.knihkviz.cz.

Bude vás zajímat, že...

...proč si některé děti nejradyji čtou encyklopedie vesmíru nebo životopisy fotbalistů? A jak takovou četbu nejlépe začlenit do vzdělávání, aby se k ní dostali i ti, kdo ji nemají doma? I **těmito otázkami se bude v pětiletém projektu zabývat Anežka Kuzmičová z Filozofické fakulty UK, čerstvá držitelka prestižního grantu Evropské rady pro výzkum (ERC)**, loni také oceněná cenou Neuron. Projekt v hodnotě jeden a půl milionu euro se stal prvním společenskovědně a humanitně zaměřeným ERC grantem na Univerzitě Karlově. Získaná data například ukážou, jak nejlépe pracovat s literaturou faktu i ve formálním vzdělávání. V delším horizontu by měl přispět ke změně vnímání čtenářství vůbec.

Podzimní Oči Brna: Eduard Lendl

Věra Böhmová

Vera.Bohmova@mzk.cz

Na podzim pokračuje MZK ve svém multimediálním cyklu Oči Brna a představuje další významnou brněnskou osobnost. Tentokrát se mohou návštěvníci seznámit s dílem šachisty a knihovníka Eduarda Lendla, jenž se zásadním způsobem zasadil o rozvoj šachové pedagogiky na Moravě a založil jednu z největších sbírek šachové literatury v Evropě. Ta se stala základem současného rozsáhlého šachového fondu Moravské zemské knihovny, která v roce 2022 zřídila Šachový koutek Eduarda Lendla, kde mohou zájemci ke studiu královské hry využívat nejen knihy a časopisy, ale také moderní šachový software. Oproti čtenářské průkazce si lze v knihovně vypůjčit šachové sady a hodiny. Koutek se nachází v prvním patře a je volně přístupný v otevírací době knihovny.

Na výstavě, která je ve foyer knihovny k vidění od 6. září do 31. října 2023, jsou prezentovány exponáty z osobního i pracovního života Eduarda Lendla, poháry a ocenění, získané za hráčské úspěchy, fotografie i korespondence a nechybí ani Lendlovy významné bibliografické sbírky, překlad Pravidel šachové hry FIDE či metodické publikace ke studiu šachu. Rozšiřující informace o výstavě a vybraných vystavených předmětech návštěvníkům opět zprostředkují přiložené QR kódy.

Eduard Lendl

Julie Movsesjanová

Exhibiční simultánní šachová partie s Julíí a Sergejem Movsesjanovými

K výstavě věnované Eduardu Lendlovi se váže i netradiční šachová událost. V pondělí 11. září 2023 se na prostranství před vstupem do budovy MZK uskutečnila exhibiční simultánní šachová partie s velmistřyní a přebornicí ČR Julíí Movsesjanovou a arménským velmistrem, mistrem světa a olympijským vítězem Sergejem Movsesjanem. Akce byla zahájena v Konferenčním sále MZK představením velmistřů a výstavy o Eduardu Lendlovi. Mezi hosty nechyběl vnuk Eduarda Lendla, pan Karel Rybák. Poté už následovala simultánní partie na prostranství před vchodem do knihovny. Julia a Sergej Movsesjanovi se společně utkali s 25 soupeři. Nejmladšímu účastníkovi bylo devět let a vydržel manželům Movsesjanovým vzdorovat hodinu a půl. Výborný výkon podal třináctiletý chlapec, který po třech hodinách uhrál s velmistřem remízu. Konečný výsledek byly tři remízy, žádnému z účastníků se tentokrát nepodařilo zvítězit. Podle slov Julie Movsesjanové se utkání účastnili silní hráči. Partie byly s komentářem přenášeny do kavárny v přízemí knihovny. Akce byla pořádána ve spolupráci s Šachovým svazem ČR.

Zaměstnanci Vědecké knihovny v Olomouci v bázi Slovník českých knihovníků

Aleš Brožek

ales.brozek@knihovnauc.cz

Od roku 2007 buduje Sdružení knihoven ČR bázi Slovník českých knihovníků, která se snaží registrovat významné osobnosti, jež působily na území Čech, Moravy a Slezska a aspoň část svého života se věnovaly knihovnické činnosti. Na začátku roku 2019 obsahovala tato báze, která během doby byla přesunuta z webu SDRUK na web Národní knihovny,¹ jen kolem 850 záznamů. Díky badatelskému úsilí autora těchto řádků a pomocí několika kolegů dosáhl počet záznamů čísla překračujícího 2 800.

Druhý největší počet záznamů v bázi je sice o zaměstnancích Moravské zemské knihovny v Brně a jejich předchůdkyních, ale počet záznamů o zaměstnancích její sesterské knihovny v Olomouci je jen o málo menší. Je to dáno tím, že Vědecká knihovna v Olomouci má své počátky v knihovně, která vznikla při jezuitské akademii zřízené už v roce 1566. Z knihovníků, kteří se narodili v 16. století a v ní působili, najdeme záznamy o dvou, **Bartoloměji Weissagovi**, který byl prefektem knihovny od roku 1567, a **Georgu Dingenauerovi**, který měl knihovnu na starost v roce 1630. S dalšími stoletími pochopitelně počet záznamů roste. V 17. století se narodilo dvanáct knihovníků, v 18. století 22 a v 19. století a 20. století po 24. Ve chvíli, kdy vzniká tento text, je v bázi 75 mužů a jen 9 žen.

Nejdelší život z nich prožil **Jiří Louda**, kterého zná veřejnost spíše jako autora státního znaku České republiky než autora soupisu prvotisků Univerzitní knihovny v Olomouci a její pobočky v Kroměříži. Dožil se téměř 95 let a v olomoucké knihovně strávil necelou čtvrtinu svého života, když v ní

Zdeněk Bartl

pracoval v letech 1952 až 1976. Jiní zaměstnanci v ní prožili i více jak polovinu života. **Georg König** nastoupil do olomoucké knihovny jako famulus (pomocník) v únoru 1780 jako osmadvacetiletý a pracoval v ní až do svých sedmdesáti let. Teprve v roce 1822 požádal o penzionování, v čemž mu gubernium vyhovělo.

Návrh na udělení medaile za zásluhy, který podal jeho nadřízený, však smetlo se stolu.

Délkou zaměstnání v olomoucké knihovně ho hned překonal **Carl Leopold Smekal**, který nastoupil do knihovny v roce odchodu Königa a byl penzionován v roce 1867. Penze si však moc neužil, protože zemřel na celkové vyčerpání v lednu 1868. Ani 45 let není pro olomouckou knihovnu rekordem, neboť **Libuše Machačová** pracuje v olomoucké knihovně nepřetržitě od roku 1976. V letech 1998 až 2004 se jako systémová knihovnice významně podílela na automatizaci procesu

Libuše Machačová

katalogizace a od roku 2005 do roku 2017 vedla oddělení doplňování a zpracování fondu. V současnosti je nepostradatelnou katalogizátorkou. Pouze pro 38 osob byla olomoucká knihovna jedinou knihovnou, která je zaměstnávala. 46 osob získalo zkušenosti nejprve v jiné knihovně nebo

¹ <http://aleph.nkp.cz/cze/sck>

naopak olomouckou knihovnu později opustilo, aby knihovnickou kariéru rozvíjelo jinde. Z Brna byl v roce 1933 přeložen do Olomouce **Bedřich Václavek** pro své levicové vystupování na veřejnosti, z Brna přišel o 22 let později i **Miroslav Nádvořík**, aby olomouckou knihovnu řídil.

Naproti tomu se z Olomouce téměř neodcházelo do Brna. Častějším cílem byla Praha. V roce 1920 byl **Leopold Calábek** povolán z olomoucké knihovny na Ministerstvo školství, aby tam působil jako knihovnický inženýr pro Moravu a Slezsko. V roce 1980 nastartoval svou knihovnickou kariéru **Zdeněk Bartl** v olomoucké knihovně, avšak proslavil se až v Národní knihovně, kde v letech 1997 až 2020 vedl oddělení Národních jmenných autorit. Po 13 letech působení v olomoucké knihovně ji opustil i **Roman Giebisch**. Patnáctý rok už pracuje v Národní knihovně a od roku 2013 předseda Svazu knihovníků a informačních pracovníků.

V olomoucké knihovně pracovala řada individualit s osobitými názory. Mezi ně lze zařadit **Aloise Müllera**, jemuž je rovněž věnován záznam² v bázi SCK. Narodil se 10. prosince 1835 v Rabštejně nad Střelou, což dokládá zápis v matrice³, na kterou je uváděn v bázi SCK odkaz pro ověření správnosti. Dětství prožil v dolnorakouské obci Retz, kam chodil do základní školy. V roce 1845 se jeho rodiče přestěhovali do Vídně. Několik tříd gymnázia absolvoval v tomto městě, další ve Znojmě. Necelý rok studoval teologii v cisterciáckém klášteře Heiligenkreuz, ale brzy si uvědomil, že tento směr vzdělání není pro něho to pravé. Poté si zapsal filologii a orientální studium na univerzitě ve Vídni, kde získal v roce 1860 doktorát. Ve stejném roce nastoupil do vídeňské univerzitní

knihovny jako amanuensis, v červenci 1870 povýšil na 2. skriptora. V říjnu 1874 byl jmenován kustosdem Studijní knihovny v Olomouci. Knihovnu si převzal 9. listopadu 1874, ale příliš se mu v ní nelíbilo. Byl zvyklý na univerzitní knihovnu. Vadilo mu, že si do knihovny chodila psát úkoly školní mládež. Stěžoval si na ni jak zřizovatel, tak vedení škol. Ti se s jeho názory neztotožnili a vzájemné vztahy byly mrazivé.

Rázně se ozval, když Ministerstvo kultu a vyučování po něm chtělo, aby vyměnil inkunábule z olomoucké knihovny za povinné výtisky slovenských děl z vídeňské univerzitní knihovny. Prohlásil, že povinné výtisky nemají prakticky žádnou hodnotu oproti prvotiskům. Protože ministerstvo od požadavku neustoupilo, raději inkunábule do univerzitní knihovny věnoval⁴. Snažil se, aby byl z Olomouce přeřazen do jiné knihovny, což se mu povedlo koncem roku 1878. Ihdy byl jmenován kustosdem univerzitní knihovny ve Štýrském Hradci. Do ní nastoupil v roce 1879 a pracoval v ní až do odchodu do penze v roce 1895.

Do důchodu odcházel už jako bibliotekář, protože do této ředitelské funkce ho jmenoval⁵ císař 7. ledna 1881. Za svého života sestavil řadu odborných prací s hebrejskou tematikou. Nebyl však tak vědecky úspěšný jako jeho starší bratr Friedrich, s nímž jednu dobu pracoval společně ve vídeňské univerzitní knihovně. Na konci května 1901 dostal zápal plic a během několika dnů se jeho zdravotní stav natolik zhoršil, že zemřel 31. května 1901 v 1 hodinu odpoledne⁶. Rakev s jeho tělem byla 2. června dopravena ze Štýrského Hradce do Vídně a 4. června 1901 vložena do rodinného hrobu na hřbitově v Döblingu.

Miroslav Nádvořík

Bedřich Václavek

2 https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001413&local_base=SCK
3 https://www.portafontium.eu/lipimage/30067757/rabstejn-nad-strelou-12_0560-n

4 KORHOŇ, Miloš, ed. a VINTROVÁ, Tereza, ed. Chrást věd a múz: dějiny Vědecké knihovny v Olomouci. 1. vydání. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2016, s. 152, 154, 155, 180.
5 Wiener Zeitung, 13. 1. 1881, s. 1.
6 Grazer Volksblatt, 1. 6. 1901, s. 2.

Umělá inteligence na rozcestí etiky: Placená práce, reflexe společnosti a udržitelnost

Dominika Schrammová
domischrammova@gmail.com

COECKELBERGH Mark. *Etika umělé inteligence*. Praha: Filosofia, 2023. ISBN 978-80-7007-746-7.

Mark Coeckelbergh je původem belgický filozof a odborník na etické výzvy současných technologií. Je profesorem filozofie médií a technologie na Katedře filozofie Vídeňské univerzity a bývalým prezidentem Společnosti pro filozofii a technologii. Aktuálně působí také v Centru pro environmentální a technologickou etiku v Praze. Centrum vzniklo při Filozofickém ústavu AV ČR a zaměřuje se na výzkum etických problémů spojených se změnou klimatu, vývojem umělé inteligence a nových technologií.

Oblast etiky umělé inteligence je ve světě, kde je umělá inteligence již vcelku hojně využívána, velmi důležitá. Umělá inteligence může být užitečným nástrojem. Samotný název této recenze byl právě kvůli povaze popisované knihy vytvořen s pomocí kontroverzního nástroje ChatGPT, který umělou inteligenci využívá. Umělá inteligence může však představovat také nebezpečí, které může způsobit narušení svobody, soukromí či zdraví lidí, ale i životního prostředí. Recenzovaná publikace vyšla v zahraničí v roce 2020 a o dva roky později vyšel také navazující svazek *Robot Ethics*. Necelých 270 stran je rozděleno na celkem 12 kapitol, ve kterých nalezneme vysvětlení základních pojmů, některých historických souvislostí, popis etických problémů, hledání jejich řešení a podávání návrhů, jak se s etikou umělé inteligence vypořádat. Autor čtivou formou předává informace o etických problémech,

se kterými se v současnosti v souvislosti s umělou inteligencí setkáváme, ale také ty, které potenciálně do budoucna nastanou. Některé situace jsou pravděpodobnější než jiné. Autor zdůrazňuje skutečnost, že nebude-li se etickými aspekty umělé inteligence zabývat nyní, v budoucnu může být na napravování chyb a nedomyšlených scénářů již pozdě. Je tedy zásadní si již dnes klást otázky a hledat odpovědi a řešení na to, jak s umělou inteligencí nakládat, jakou jí přisuzovat moc a odpovědnost.

Celou knihu provázela obava z často zmiňovaných etických problémů, kterými jsou předpojatost a diskriminace. Umělá inteligence využívá strojového učení k tomu, aby mohla řešit různé vzorce, situace, překážky. Strojové učení spočívá v tom, že se umělá inteligence „učí“ pomocí obrovského shluku dat. Z těchto dat následně vychází při rozhodování v rozličných situacích. Data získává od všech lidí. Ještě stále se ve světě potýkáme se zmíněnou předpojatostí a diskriminací, není tedy pravděpodobné, že umělá inteligence tyto problémy jen umocní? Autor uvádí mnoho příkladů. Jedním z nich je algoritmus COMPAS. Na Floridě jej využívali soudci k určování pravděpodobnosti, zda bude obžalovaný v budoucnu dále páchat trestnou činnost či nikoliv. Na základě těchto informací pak rozhodovali o podmíněném propuštění. Ve velkém množství případů byli jako pravděpodobní pachatelé budoucích trestných činů falešně

označení černošští obyvatelé, naopak u bělošského obyvatelstva docházelo k falešně negativním výsledkům. S vývojem umělé inteligence souvisí také obavy z nedostatečné diverzity vývojářů umělé inteligence, což může negativně ovlivnit ženy, seniory či obyvatele, jež jsou jiné než bílé barvy pleti. Autor dodává, že bylo prokázáno, že předpojatost může umělá inteligence přebrat z internetu, kde se nacházejí data o lidské kultuře. Umělá inteligence nám tedy může nastavit jakési zrcadlo, díky kterému se můžeme něco naučit o naší společnosti a různých společenských jevech, o lidech a jejich vlastnostech, ať už kladných či záporných.

Zajímavou otázkou v oblasti etiky umělé inteligence je také budoucnost práce. Existují obavy, že umělá inteligence zaujme velké procento pracovních míst a bude tak způsobena vysoká nezaměstnanost. Autor se zamýšlí nad řešeními, při kterých by se muselo změnit vnímání placené práce. Hovoří o novém uspořádání společnosti a ekonomiky, nutnosti oddělení práce a příjmu. Zmiňuje také problematiku toho, co považujeme za „placenou práci“. Lidé vykonávají tzv. neplacenou práci při péči o děti či seniory, o domácnost. Proč je ale neplacená? Také se jedná o práci – člověk při ní vyvíjí určitou činnost, často fyzickou, časově, tělesně i duševně velmi náročnou, ale zapláceno za ni nedostane. Podle autora by nám využívání umělé inteligence mohlo poskytnout více volného času. Mohlo by dojít ke zpochybnění představ o tom, že aby měl lidský život smysl, musí být v průběhu jeho života vykonávána placená práce. V budoucnu by práce mohla být rozdělena na tu, kterou budou vykonávat lidé, tedy tu bezpečnější, méně náročnou, kreativní a tvořivou, a na tu, kterou bude vykonávat umělá inteligence – náročnou, monotónní, zdoluhavou. Umělá inteligence by dále například nemusela převzít celá pracovní místa, ale pouze jejich část, jen některé pracovní úkoly. Lidé a umělá inteligence mohou zcela určitě spolupracovat.

V závěru knihy se autor věnuje velmi aktuální problematice klimatické změny a udržitelnosti. Zaměřuje se například na priority lidstva a na

to, proč řešit umělou inteligenci, když klimatická změna zasahuje teď. Umělá inteligence může při řešení problémů souvisejících s klimatickými změnami pomoci, ale také klimatickou změnu výrazně zhoršit, je proto na místě vést diskuze o umělé inteligenci i v souvislosti s udržitelností. Samotná udržitelnost zahrnuje mnoho oblastí, které se vzájemně ovlivňují. Existujeme v systému, který se skládá z prvků, jež nefungují samostatně, odříznuty od ostatních prvků, naopak na sebe mají vliv, komunikují spolu, navzájem se mění, jsou provázané.

Budoucnost práce či udržitelnost jsou jen dvě ze spousty zajímavých témat, se kterými se čtenář v knize setká. Dalšími zajímavými problematikami souvisejícími s etikou umělé inteligence, kterými se autor ve své knize zabývá, jsou například aspekty morálky, ochrana soukromí, bezpečnost či dopad na životní prostředí. Jako možná opatření pro umělou inteligenci autor knihy zmiňuje kromě zákonů, směrnic a technologických opatření také etické kodexy či vzdělávání. Při čtení knihy se čtenář nejdnou zamyslí nad explicitně položenými, ale i vyvstanuvšími otázkami a situacemi, které mohou nastat. Autor v knize velmi dobře popisuje a definuje pojmy a různé problematiky, uvádí vypovídající příklady, které čtenáři názorně ukazují daný aspekt v praxi. Autor je filozof, v knize se tedy objevují i pojmy pro filozofii typické, což by leckoho mohlo odradit. Objevují se však v míře, která, myslím, nenarušuje čtení a pochopení textu ani čtenářům, kteří se v oblasti filozofie příliš nevyznají.

Poznatky, jež si čtenář z knihy odnese, informují o tom, co to umělá inteligence vlastně je, kde se s ní můžeme setkat, jak funguje a proč je důležité myslet také na její etickou stránku. Diskuze o umělé inteligenci i ve světle mnoha jiných problémů je zásadní. Nesmí se zapomínat i na to, že umělá inteligence neovlivňuje pouze lidský svět, ale i ten živočišný a rostlinný. Stejně jako zbraně považují umělou inteligenci jako nástroj, který vyvíjejí, vytvářejí, korigují a využívají lidé. Záleží tedy na tom, jak s umělou inteligencí budeme pracovat, za jakým účelem a zejména

s jakými důsledky. Umělou inteligenci musíme tedy nějakým způsobem regulovat, kontrolovat, určit, kdo za ni vlastně ponese odpovědnost, vytvářet možné scénáře a vypracovat strategie. Důležitá je rovněž spolupráce a shoda napříč státy, která může být na celém problému nakonec tím nejhůře dosažitelným. Stačí se jen zamyslet, jak probíhají diskuze nad opatřeními v rámci klimatických změn.

Budoucnost umělé inteligence je tedy nejistá a nalézt řešení nebude jednoduché. Prvním krokem může být ono zamyšlení se nad dopady umělé inteligence, s čímž může pomoci například právě kniha Marka Coeckelbergha, a následná hluboká diskuze, které se musí zúčastnit odborníci z nejrůznějších vědních oblastí, vývojáři, politici, ale také koncoví uživatelé, aby bylo podchyceno co nejvíce potenciálních rizik.

Cesta z města do bavorských knihoven, muzeí a nakladatelství

Ilona Salajková, Jana Malinová, Iveta Vašíčková
knihovna@mikulov.cz

Mikulovské knihovnice využily možnosti absolvovat studijní cestu do Německa a navštívily knihovny, muzea a nakladatelství v Regensburgu, Weltenburgu, Vohburgu, Ingolstadt, Bad Tölzu a Mnichově.

Na konferenci Knihovny současnosti 2022 se SDRUK ČR a Bibliothek Information Deutschland (BID) dohodli na tříletém partnerství a spolupráci knihoven. Osobně mě zaujala především výzva Helly Klauser z Německého knihovnického svazu: „V německých knihovnách jste vítáni a my vám rádi poskytneme jak odbornou pomoc a informace, tak pomoc při organizaci studijní cesty.“ Na mou otázku, že je nám 50+ odpověděla, že je to ideální věk pro tento typ studijní cesty a máme to brát jako Erasmus pro odborníky v oboru. Tento přístup nás velmi povzbudil a začalo se plánovat. Zažádaly jsme o grant, který nám byl přislíben. Začátkem května jsme se vydaly do Bavorska. První cílová stanice byl Regensburg.

Regensburg

Stadtbücherei Regensburg je umístěna v budově Městského úřadu přímo v centru historického města, kde také sídlí divadlo. Nádvoří se využívá pro koncerty a divadelní představení. Každé pondělí mají pro veřejnost zavřeno,

využívají tento den na programy pro školy, besedy, instalace výstav, vernisáže. Měli jsme možnost účastnit se vzdělávacích lekcí pro základní školu a pozorovat kolegyně v praxi. Odpolední program byl věnován uprchlíkům a poté následoval komponovaný pořad ve francouzštině - čtení, diskuze, vernisáž ve spolupráci s francouzským gymnáziem.

Staatliche Bibliothek shromažďuje a poskytuje čtenářům denní tisk, naučnou a vědeckou literaturu. Nás zaujaly mobilní regály, které umožňují využití sálu na promítání, koncerty a besedy. Na cestě do Ingolstadtu jsme si neodpustily návštěvu **Weltenburgu**, kláštera benediktýnů s prohlídkou stálé expozice o historii a o životě mnichů, kteří ho stále obývají. Neopomněly jsme ani ochutnávku jejich piva a gastronomických pochoutek.

Vohburg

Následně jsme navštívily městečko Vohburg s 8756 obyvateli, které je nám velikostně nejbližší. Tuto knihovnu jsme chtěly vidět

z důvodu architektonického řešení a spojení s informačním centrem pro turisty. Je vybudována v původním velkorozpočtovém rodinném domě, což nese svá negativa. Architektonicky je velmi působivá, ale dle sdělení paní ředitelky bylo velmi náročné prosadit knihovnické aspekty a řešení k praktickému užívání. Je zřejmé, že to dokázali a prostor je plně funkční a zajímavý. V knihovně jsou různá variabilní zákoutí a prostory jak pro jednotlivce, tak pro skupiny. Zaměřují se především na programy pro děti od 0 do 10 let. Pokud budete mít možnost, tato knihovna určitě stojí za zhlédnutí.

Ingolstadt

Knihovnou **Stadtbücherei Ingolstadt** nás provedla paní ředitelka Heike Marx-Teykal. Knihovna je vybudována v původním zámku ze 13. století a je využita doslova od sklepa až po půdu. Vše je citlivě zrenovováno, ale samozřejmě chráněná budova má své limity. Zaujal nás především Game-club pro teenagery a divadlo ve sklepních prostorách, půda s původními trámy využívaná jako knihovna s naučnou literaturou a prostorem pro besedy. Knihovnice z oddělení pro děti si pro nás připravila ukázkou práce s obrázkovým divadlem kamishibai. Robotikou a programováním se zabývají pouze v projektových aktivitách. Lidé vedení na úřadu práce zde mají možnost rekvalifikace na knihovnické asistenty.

Dále jsme navštívily pobočku **Stadtteilbücherei Südwest**. Jedná se o knihovnu v areálu tří škol a z toho vyplývá i programová náplň. Hlavním důvodem exkurze však byla prohlídka Bibliobusu. S pojízdou knihovnou zde mají mnohaleté zkušenosti. Za významné finanční podpory města měli pořízený nový model na

míru, jelikož původní již nevyhovoval. V tomto případě je dle sdělení knihovnice nejdůležitější osobou řidič, který je zaměstnancem knihovny.

Velmi inspirativní byla návštěva muzea místní spisovatelky **Marieluise Fleisser Haus**. Zaujaly nás zachované původní prostory kombinované s interaktivními prvky, dělení expozice, moderní technika, možnost poslechu autentických záznamů z divadelních představení, studiové nahrávky. Dochází sem muzejní pedagožka, která zprostředkovává těžké divadelní texty veřejnosti. Probíhají zde dílny, přednášky a kurzy kreativního psaní za pomoci různých jednoduchých i originálních pomůcek.

Wissenschaftliche Stadtbibliothek Ingolstadt shromažďuje veškeré informace, které se

týkají Ingolstadtu, včetně pozvánek, plakátů a studentských novin. Mají 100 000 jednotek, postupně všechny tisky digitalizují. Měly jsme možnost prohlédnout si jejich nejstarší bibli a další prvotisky. Velmi nás zaujal projekt „Das lebende Buch“ – Živoucí kniha. Jedná se o interaktivní pult, na kterém probíhá celý animační program. Při realizaci se inspirovali z Harryho Pottera. Stránky se otáčejí, postavy hovoří, pohybují se, vše je vizuálně atraktivně zpracováno. Kniha je vytvořena ve více jazykových verzích a ve znakové řeči.

Bad Tölz

Bad Tölz – lázeňské městečko s asi 19 000 obyvateli. Knihovna je umístěna od r. 1984 v historické budově bývalého soudu. Osobně nás provedla ředitelka Melanie Sappl. Tato knihovna se zaměřením, nabídkou programů a přístupem ke čtenářům i uživatelům nejvíce podobná té naší – Městské knihovně Mikulov.

Stadtbibliothek Vohburg

V přízemí se nachází oddělení časopisů a se samoobslužnou kavárnou pro veřejnost, která současně slouží i jako čítárna. Zajímavostí byly batohy s prázdninovým překvapením, obsahující tituly a hry na různá témata. Líbila se nám také pracovna Thomase Manna s původním inventářem. Tento významný spisovatel v Bad Tölzu často pobýval a tvořil. V době naší návštěvy probíhal bleší trh s knihami tohoto autora. V celé knihovně byla cítit rodinná atmosféra, člověk měl pocit, že je doma v obývacím pokoji.

Mnichov

Stadtbibliothek München – Motorama je vybudovaná v prostoru obchodního centra na ploše 3 600 m². Dopolední provoz bývá vcelku klidný, odpoledne proudí prostorem davy lidí, kteří si sem jdou odpočinout, poslouchat hudbu a číst. Jednotlivá oddělení jsou výrazně barevně odlišena. Provoz je plně automatizovaný, u každého vstupu jsou selfchecky. Patří do Open Library, kdy je provozní doba od 7.00 do 22.00 hodiny, ale knihovníci jsou přítomni od 9.00 do 19.00 hodin. Poté funguje pouze ostraha. Pro nás zatím nepředstavitelná důvěra a otevřenost. Pro rodiny dělají pořady většinou v sobotu. Pracují na novém projektu „100 různých talentů“. Hledají nadané, tvořivé děti v jakékoliv činnosti, které jsou schopny svůj

talent, dar, předvést. Pracuje zde pedagog pro média se zaměřením na nové digitální technologie. Seniorům rozvázá knihy Bücherbusem. Úzce spolupracují s organizací pro bezdomovce. V prostoru knihovny je možné si bezplatně pronajmout box nebo místnost na uspořádání semináře, objednat si catering. Podporují pedagogy, pružně reagují na objednávku programů i tematických balíčků. I v této knihovně si pro nás připravili ukázkou práce s dětmi s využitím obrázkového divadla, představili nám pomůcky a metody při organizování programů.

Cestu jsme zakončily exkurzí do **nakladatelství Don Bosco** v Mnichově. Produkce je zaměřena především na mateřské školy. Věnují se také náboženské tematice, ekologii a přírodovědě, sebepoznání, emocím a kulturní a společenské rozmanitosti. Vydávají nejvíce obrázkových souborů pro divadlo kamishibai. Seznámily jsme se s aktuální nabídkou a novinkami. S nakladatelstvím jsme v kontaktu již delší dobu, jelikož ještě s českým nakladatelstvím Pasparta žádáme o podporu našeho projektu Česko-německý fond budoucnosti.

Naše postřehy

V navštívených knihovnách jsou většinou velké, vzdušné, otevřené, variabilní prostory a mobiliář vhodný ke studiu, práci či odpočinku. Stále se půjčují DVD, hudební CD a LP desky. Velkým

Bibliobus Stadtteilbücherei Südwest v Ingolstadt

hitem se staly TONIES boxy s figurkou, která vypráví příběhy. Dobrovolníci organizují vlastní programy, knihovny poskytují prostor a záze-
mí. Statistiky neberou nějak vážně, není to pa-
rametr, který by měl větší výpovědní hodnotu.
Velmi často mají zaměstnanci zkrácené úvazky.
Programy pro školy připravují pedagogicky
vzdělaní pracovníci. V některých knihovnách
z ekologických i ekonomických důvodů přestali
obalovat knihy. Velký důraz je kladen na auto-
matizaci obsluhy.

Bohaté poznatky z exkurzí v bavorských
knihovnách a muzeích využijeme při sesta-
vování programové náplně. Hlavním cílem
bylo navázat kontakty a využít tuto studijní
cestu při řešení organizačních změn, dosta-
lo se nám mnoho neocenitelných poznatku
ohledně rekonstrukcí a vybavení knihoven.
Získaly jsme vhled do řízení knihoven, činností
a pracovního procesu. Studijní cestu jsme vy-
užily také pro srovnání s úrovní českého kni-
hovníctví. Musíme konstatovat, že v kvalitě

poskytovaných služeb jsme na stejné úrovni.
Aktivity a programy, které nabízí, ve většině
pořádáme také. Podle pozorování provozu se
nám zdá obecně menší návštěvnost knihoven.
Německé knihovny umí velmi dobře uspořádat
výstavy, drobné expozice vyzdvihující místní
autory a významné návštěvníky, a zcela vyu-
žívají tohoto potenciálu k realizaci programů
pro veřejnost.

Během naší cesty jsme navštívily širokou
škálu knihoven, zahrnující městské, obecní,
školní, historické, mobilní, lázeňské, velké
knihovny i malé pobočky. Každá z těchto kniho-
ven nám poskytla jedinečný pohled na svou
činnost a programovou nabídku. Měly jsme pří-
ležitost vidět rozmanitost a inovativní přístupy
k poskytování knihovnických služeb. Exkurze
nám otevřely nové perspektivy a ukázaly nám,
jakým způsobem můžeme efektivněji plnit naši
roli knihovníků. Těšíme se na bližší spolupráci
s německými knihovnami a realizaci společných
projektů.

NaZemi – rozhovor s Magdalenou Šipka

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Magdalena Šipka (1990) je básnička, autorka debutové sbírky Město Hráze (Malvern, 2019) a překladatelka básnické sbírky Daruj mi dar plačícího boha (Biblion, 2019). Od roku 2020 pracuje pro NaZemi, z.s. a v rámci celé organizace se zaměřuje na vzdělávání, na podporu pedagogů a rozvoj metod vycházejících z kritické pedagogiky. Dále se věnuje publicistice a turistice.

**Magdo, NaZemi je nevládní nezisková orga-
nizace a vaším snem je „společnost otevřená
novým myšlenkám a představitosti o tom, že
jiný svět je dosažitelný“. Co si pod tímto vzo-
ným snem můžeme představit?**

Spoustu věcí v životě ani nezkusíme, protože jsme
přesvědčeni, že to nezvládneme, že to nejde, že na

to nejsou peníze, že musíme být drsní, nelitostní,
lepší než ostatní. Věříme, že aktivní a nadšené sku-
piny lidí dokážou měnit svět a dělat ho lidštější. Ve
vzdělávání vycházíme například ze Satiše Kumára.
Jeho filozofie je, že studující by měli svět vnímat
skrže to, co dělají, skrže to, co prožívají. Nabádá
je, aby si sami vytvořili své povolání, zvyšuje jejich
citlivost pro poslání a potřeby celku. Dříve bývala

jednotlivá povolání více spojena s uměním, s určitou zručností, zážitkem mistrovství a krásy. Chceme, abychom jak ve vzdělávání, tak práci mohli být celí – se svými tělem, se svými pocity, se svými hodnotami. Můžete si pod tím představit například to, že vyučující, kteří přijdou na naše semináře, spolu diskutují o tom, jak učit studující imaginovat o spravedlivější budoucnosti.

Jak toho chcete dosáhnout, o co usilujete?

Snažíme se především sami na sobě aplikovat ta pravidla, která si přejeme, aby fungovala ve větším měřítku. Žít svoje ideály a vize. Takže v rámci organizace dáváme velký prostor experimentům se sebeřízením, zaměřováním se na potřeby v otázce odměňování, se sdílením moci nebo například s tím, co nám samotným dělá radost.

Vášim hlavním tématem je vzdělávání veřejnosti. Které oblasti vzdělávání jsou pro vás nejdůležitější?

Snažíme se, aby obsah našeho vzdělávání byl v souladu s jeho metodami. Takže programy a akce, které připravujeme, mají často velkou míru participace, umožňují setkávání a sdílení vědomostí mezi samotnými účastníky, zvyšují schopnosti pedagogů a pedagožek posilovat hlasy studentstva. Tématy našich programů jsou práce, škola jako taková, klima, globální nerovnosti, nerůst a ekonomická transformace. Ve zmíněných oblastech vnímáme jako klíčový problém právě prohlubující se nerovnoměrné rozložení vlivu a moci, proto je pro nás důležité modelovat větší participativnost a zapojení i pomocí práce s žáky, studenty ve třídě, při výuce i v běžném životě školy.

Co je to transformativní vzdělávání?

Transformativní vzdělávání přichází jako reakce na současný stav světa. Už nyní se nacházíme

uprostřed několika krizí, za humny probíhá válka, nedávno jsme čelili pandemii a její sociální a ekonomické dopady cítíme dodnes. Nejen, že se kolem nás hroutí ekosystém, zároveň se rozevírají sociální nůžky a z ekonomického růstu těží jen úzká skupina lidí. Chceme vést dospívající k tomu, aby byli schopni v tomto světě najít svůj záměr, aby byli schopni přistoupit k těmto probíhající změnám aktivně,

vybavit je kompetencemi pro celospolečenskou transformaci. Všichni se nyní učíme vyrovnávat se se ztrátou, hledat oporu v lidech okolo sebe. Přejde nám důležité neztrácet aktivní naděje a cvičit svoji imaginaci, protože potřebujeme kromě všeobecného kolapsu objevovat také nové spravedlivější světy.

Můžete našim čtenářům přiblížit Vaše vzdělávací programy?

Nabízíme podporu pro pedagogy a pedagožky například formou ročního kurzu Kritického myšlení a globálních témat, metodiky pojednávající o konfliktech a jejich řešení nebo semináře zaměřené na vedení reflexí či diskuzí ve třídě. Snažíme se budovat síť pedagogů, kteří přemýšlejí jinak. Síť podporujeme odstranit ji pomocí Letní školy kritické pedagogiky nebo víkendových setkání v průběhu roku. Lektorská skupina vyráží na střední školy, kde vede programy o systémovém myšlení, klimatu a práci. V průběhu programů mohou účastníci očekávat herní prvky, vzájemné debaty a rozvoj hodnot

lidskosti i zbystření pozornosti vůči manipulačním technikám.

Jak funguje Vaše organizace? Jak získáváte finanční prostředky?

Z vlastní činnosti a z grantů.

Co všechno zahrnuje vlastní činnost, které granty a projekty jsou podstatné?

Naši organizaci se snažíme řídit pomocí technik sebeřízení. Tedy zmocňovat každého, aby rozhodoval o věcech, které jsou mu nejbližší, kterým nejlépe rozumí, které třeba celek ani nepotřebuje vědět a moc ho neovlivní. V praxi tento způsob řízení vede k větší flexibilitě, určitému pocitu moci a kontroly a zároveň také k nutnosti určité sebe-disciplinace. Nemáme šéfy a šéfký, ale musíme si pak sami organizovat čas, plánovat práci a často i vymýšlet vlastní financování. Zdroje získáváme skutečně za realizované programy, vedení facilitací nebo kurzů, z dotací třeba od Ministerstva školství, životního prostředí nebo výzkumných projektů typu GAČR. Snažíme se si snižovat životní náklady a platební ohodnocení přizpůsobovat potřebám jednotlivců. Což vypadá třeba tak, že si navzájem vaříme a součástí naší kanceláře je i bezobalový obchod plný veganských surovin. Rádi se připojujeme ke grantům, protože nám partnerství s některými organizacemi kromě financí přináší i nové pohledy na věc nebo rozšiřuje naše pole působnosti. Zároveň se snažíme čím dál více

peněz získávat také jinými způsoby. Spravujeme ubytovací středisko nebo fušujeme do kultury.

V čem vidíte podobnost v oblasti financování s knihovnami? Co byste doporučila knihovnám?

Osobně si všímám, že knihovny nezůstávají stále stejné a hledají svojí funkci v měnícím se světě. Stále jsou určitými ostrůvky, kde je možné existovat bez toho, abychom si něco kupovali. Jsem moc vděčná, že naše poctivě vybudovaná česká síť se stále drží. Všimla jsem si, že se knihovny některými prvky blíží komunitním centrům a prostředkují informace aktivně. Nemám ale tak dobrý přehled, abych dokázala dát nějakou fundovanou radu. Myslela jsem na posílení oné komunitní funkce, velmi ceněnou schopnost nějak potvrzovat určité informace ve věku dezinformací, rozmáhající se trend knihoven věcí nebo schopnost zaznamenávat životy „běžných“ lidí.

A do budoucna – je možná spolupráce knihoven s Vaší organizací?

Spolupráce s knihovnami mi zní velmi lákavě. Je to místo otevřené pro veřejnost, které prostředkuje širokému publiku přístup k informacím a neřídí se jen logikou zisku. Určitě vnímám příležitosti ke spolupráci i shodu na hodnotách. Zatím jsme se spojili při pořádání jednorázových akcí a jejich vyšší četnost nebo nějakou dlouhodobou vizi spolupráce vítáme.

Bude vás zajímat, že...

...projekt Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově s názvem „Knihovna jako most k porozumění mezi kulturami“ je nominován na ocenění **Významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb**. Projekt vznikl jako reakce na příchod občanů z Ukrajiny, vyhnaných válkou. Knihovna uspořádala několik integračních akcí, jako např. oslavu česko-ukrajinských Velikonoc, benefiční koncert, jehož výtěžek byl použit na podporu ukrajinských dětí, česko-ukrajinskou Noc s Andersenem, besedu s profesorem politologie i s předsedkyní Sdružení Čechů ve Volyni a mnohé další. Cena Knihovna roku v kategorii významný počin bude udělena v Týdnu knihoven.

Přístav tisíců příběhů

Galina Miklínová

lichozroutka@seznam.cz

Knihovna byla především přístav. Chodila jsem kolem každý den minimálně 2x, ráno rychle do školy a odpoledne pak z nenáviděného ústavu pomalu a líně od tramvajové zastávky dlouhou oklikou domů. Ale vždycky kolem ní. Ne vždy to ovšem býval návrat radostný. Nebyla jsem to, čemu se říká pilná a šikovná děvčátko. S jedničkami jsem vydržela do čtvrté třídy, ale úměrně snižujícímu se průměru na každém dalším vysvědčení se zvyšovala moje touha být jinde, kdekoliv. Obzvlášť pokud přibyla i ředitelská důtka. V Ostravě sedmdesátých let to byl ale téměř nadlidský výkon. Kam zmizet... na haldy?

Někdy jsem zašla do kostela naproti našeho domu, ale neuměla jsem se modlit, a tak jsem jen oddrmolila modlitbičku, vytesanou do kříže před kostelem, kterou jsem se doslova našprtala a mizela pryč. O víkendů jsem sice odjížděla za babičkou do malebných Hukvald, vesničky na rozhraní Beskyd a Bílých Karpat, tam ve starém řeznictví, kam podle pamětníků chořoval Leoš Janáček za řezníkovc dcerkou a blízko nefunkčního pivovaru s ohromnou pivovarskou zahradou, bylo úniků spoustu. Ale co ve všední dny? Doma byla obrovská knihovna, leckteré svazky rodiči zasunuté dozadu, aby unikly pozornosti zvědavým školákům, probádané, ale prostor, na to se jen tak ztratit, ten tu nějak nebyl.

A tak jsem objevila knihovnu v centru města. Přístav, kde jsem se mohla kdykoliv nalodit na jakoukoliv loď, nejen tu, co dovážela čaj a kávu, a odplout do tisíců světů, kolik jich v Městské knihovně jen měli. Bylo to místo, které mě zachraňovalo před divokým, leckdy oprávněným rodičovským tsunami, tajfunem křivd od spolužáků a vůbec teenagerské bouří ve mně samotné. Bylo to místo, kde jsem se nerušeně mohla vydávat na výpravy, poznávat nové přátele, proměňovat se, nacházet se, ztrácet se v místě i čase, dokud mě milá knihovnice s chrstícím svazkem klíčů nevypátrala schovanou někde za regálem knih, aby mě laskavě vyprovodila domů. A mě vždycky udivilo proč. Kam odcházela? Jejími dětmi byly přece ty knihy, to byla její rodina...

Když jsem se o mnoho let později začala knihám věnovat profesionálně a navštěvovat knihovny s workshopy či besedami, kdykoliv mi přišel mail s pozváním, viděla jsem v představách tu svou starou knihovnu. Místo, které jistě už dávno nevypadá jako tehdy, nikdy jsem tam od té doby nebyla, ale pořád je jedno z nejdůležitějších v mém srdci.

Bylo to místo, které mě formovalo. Přístav, bez nějž bych doplula jinam než tam, kde kotvím. A to by byla velká škoda.

Galina Miklínová je výtvarnicí, režisérkou a ilustrátorkou.

Bude vás zajímat, že...

... od 1. do 31. října 2023 se uskuteční **Festival bezpečného internetu**. Jedná se o sérii vzdělávacích akcí, kampaní, konferencí a webinářů na téma kybernetické bezpečnosti, které se uskuteční pod hlavičkou Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost. Knihovny mohou v rámci festivalu zaregistrovat svou prezenční nebo online akci, kampaň či osvětový materiál, nebo nabídnout možnost účasti na připravených aktivitách. Více informací najdete na adrese <https://osveta.nukib.cz/festival>.